

საპოლიტიკო, სამეცნიერო და სალიტერატურო ნახატობიანი გაზეთი გამოდის ყოველ კვირა დღს

№ 39

ს ე მ ტ ი მ მ ბ ი რ ი 15 1896 წ.

№ 39

შინაარსი: უცხოელიდან. სოფელი და სასოფლო სკოლა გერმანიაში (შემდეგი) 5. ურდანიასი. — სხვა-და-სხვა ამბავი, — „კვალის“ კორესპონდენციები. — ჩემს მუხას, დეკსი ზ. დაკათაშვილისა. — წარული რედაქციის მიმართ, კნ. მარამ სიღამონ-ერისთავ-სა. — მცნების გაცემა. — ფულერონი ფ. შემოქმედებისა. — * ლექსი ლასონისა, ჩვენი შეწოდება ი. ნაცაშიძისა. — ურნალ-გაზეთებიდან. — კარცერი და ტაკორა, ბელოს ბელო ამბავი (გაგრძელება) 3. გოთესი. — „კვალის“ ფოსტა და კერძო განცხადებანი. —

ს ა ქ ე ზ ე თ ი ღ ა ნ .

სოფელი და სასოფლო სკოლა გერმანიაში

II*)

ს კ ო ღ ა .

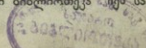
სირველად მკითხველს წარუდგენ სწავლის პრაქტიკულ მიმდინარეობას ორ და ერთ კლასიან სკოლაში. ჩვენ აეწერეთ ისე, როგორათაც გინახავს და დღიურში ავიწერებხავს.

სოფ. დომელი.

16 აგვისტო (1895 წ.). ორ-კლასიანი სასწავლებელი, მოთავსებულია სოფლის სასამართლოს შენობაში, მაღლა სართულზე შკოლა და უფროსი მასწავლებლის ბინა, დაბლა სასამართლოს დარბაზი. მეორე მასწავლებელი სდავს იქვე გვერდით აშენებულ სასოფლო შენობაში. შენობა ხისაა. შკოლაში მივედი დილის 8 საათზე. შენობის წინ და კიბეზე

*) იხ. „კვალა“ № 38.

ბავშვების გროვა დამიხვდა თავიანთი სასწავლო ნივთებით. — რას აკეთებთ აქ? ეკითხე. — გაკვეთილის გამოსვლას ეუცდით, ჩვენი ჯერი ჯერ არ მოსულაო. ესენი იყვენ 7 წლის ბავშვები, რომელთა სწავლა ჩვეულებრივ გვიან იწყება და ადრე თავდება. იქვე იდგენ მესამე განყოფილების მოსწავლენი, ესენიც მეოთხე განყოფილების გაკვეთილის გათავებას ელო-ან. ავედი მაღლა, ერთი დარბაზის კარზე წერია: „მეორე კლასი“, მეორეზე წერია: „პირველი კლასი“. მე „პირველზე“ მივიარაბუნე, მაშინვე გამოვიდა უფროსი მასწავლებელი, რომელმაც უკვე იცოდა ჩემი მისვლის დრო და თავიანთთ სკოლაში შემიპატი-ჯა. დარბაზი ვეებერთელაა, ხოლო ბავშთა რიცხვი სკამების მესამედსაც ვერ ფარავდა. მასწავლებელმა მითხრა: აქ მხოლოდ ქეთიზე განყოფილებაა, მესამე ჯერ არ შემოსულაო. დაფაზე გაკრულია გერმანიის დიდი ქარტა, რიცხვ ამტკიცებს, რომ გეოგრა-ციის გაკვეთილი უნდა იყოს. კედლებზეც სხვა-და-სხვა ქვეყნის ქარტებია, შავიდან რიი გლობუსიც დგას. კუთხეში მიდებული შკაფი წიგნებით არის გატენილი, განსაკუთრებით სახეობმდგანელოებია. მასწავლებელმა ამიხსნა: ჩემი ბიბლიოთეკა სრულ სა-

მუშაო კაბინეტში მაქსო. უფროს მასწავლებელს აპარია მესამე და მეოთხე განყოფილება უმცროსს პირველი და მეორე. მოწაფეთა რიცხვი 92, ამათში 60 პირველ კლასშია. ჩემ შესვლამდე ბავშვებმა ყურები აქვერტეს და დამაშტერდნ, მაგრამ მასწავლებელმა მათი ყურადღება მამინეე ქარტას მიპასურა და გავაძღვლა გაცეთელი. გეოგრაფიის სწავლება ასე მიმდინარეობს: მასწავლებელმა გერმანია გაუყვია იმდენ ნაწილად, რამდენიც დიდი მდინარეებია, და თითოეულ ნაწილს ასწავლის. დღევანდელი გაცეთელი შვიცას რეინის ხეობას. კითხვა: ჩამოთვალეთ რეინის ნაპირას მდებარე შესანიშნავი ქალაქები, ცუხე-სიმაგრეები და შეწვიერი ბუნებით შემკული ადგილები. ბავშვს სდგას დაუხსოან და უტყვას.—რით არის შესანიშნავი ქ. მეცე? პასუხი: მით რომ ნაპოლეონ მესამე დამარცხდა და ქალაქი ავიღეთ.—რომელი რიცხს?—2 სექტემბერს.—რა ხეობები იცით კიდევ?—ელბის. მეორე შეგირდი შეუდგა ელბის ხეობის მასწავლეს. ეს გაცეთელი ვათავდა 9 საათზე და მესამე განყოფილების ბავშვებიც შემოვიდნ და სულ-განაბლულ დასადენ თავიანთ აღდაგას. მასწავლებელმა მითხრა: ახლა კი უნდა წარვადგინოთ ბავშვების წინაშე. მეც დავეთანხმე, აბა, ენა. რათ რა გეოგრაფიის მკოდნენი არიან თქვენი მოწაფენი-მეთქი, ვთხარი. მასწავლებელი კითხავს: აბა, ვინ მეტყვის სად არის კავასია? მეოთხე განყოფილების ბავშვებმა ხელი აიშვირეს. წამოხტა ერთი და მკვირცხლათ სახლურები შემოაუჩრა.—აბა, ვინ მეტყვის რა და რა ხალხის ხეობებში კავასიაში? ბავშვებმა ჩამოთვალეს: რუსები, თათრები, ჩეჩენები და სომხები.—კიდევ? შესძახა მასწავლებელმა, ბავშვები დაიშვირდნ; ეილა-ცამ წამოიძახა ქართველებო.—რით არის შესანიშნავი ქართველი ხალხი? ალა ყველამ ხელი ააშვირა. წამოდგა ერთი ქალი: ქართველები შესანიშნავია იმით, რომ ყველამ უფრო შეწვიერია მთელ დედამ-წაზე.—აო, ეს სტუმარი ქართველოა, დაატანა მასწავლებელმა. ბავშვებმა შექმნეს ერთი ზურსული; მე კი მასწავლებელს საყუდური განუტყვადე; რატომ გამაწითლენ ბავშვების წინაშე-მეთქი. მან სიკალი დაიწყო, ჩვენ სახლმძღვანელოში ქართველების შესახებ აპის მეტი არაფერი წერიაო. მე ვკითხე: ეს საიდან წარმოგვება, რომ იმდენს ვერ გავაგებო ჩემი ენაობა, როცა ქართველის სახელით გავეცანი, მაშინ როდესაც ბავშვებს კი ცოდნით-მეთქი.—ეს უკვე ელოდ იტომ, რომ სკოლაში მასწავლით ავიწყლებათ. მით უფრო რომ მთელ სიკაცულში ქართველობის შესახებ ვერას წაიკითხავ და ვაიკონებო,—მომიგო მასწავლებელმა. მესამე განყოფილებას დასაწერათ მიეცა ერთი სასიძურა ლექსი, მეოთხე

განყოფილებას კატეხიზმის გაცეთელი აქეს. რასაც ადგლობრივი მღვდელი ასწავლის ეკლესიაში. მესამე განყოფილება შეუდგა წერას, დანარჩენი კი ეკლესიაში გავემზავრეთ. მასწავლებელი მოუჯდა ფორტუპანის და დაუკრა, ბავშვებაც ხმა ააყოლეს და ერთი საეკლესიო საგალობელი იგალობეს. ამ დროს შემოვიდა მღვდელი, ჩაგდა ბავშვებს შუა და დაიწყო კატეხიზმის ასწავლა. ყველას სახელომძღვანელო უქირავს და თვალ-ყურს ადევნებენ. ასწავათავდა, წიგნიც დახურეს და მღვდელმა კითხვები მისცა: რა სარწმუნოების ხარ? რას ჭყეია ქრისტიანობა? რა არის ნათელა? და ასე ბოლომდინ. შეგირდები უტყდნენ, რაოა შეეშლებოდათ, რამდენიმე ვერც ერთ-ხმად განიმეორებდნ. ეს ვაქტელდა ნახევარ საათს. მასწავლებელმა ისევ საკრეი დაუკრა და ბავშვებმა გამოცვლის გალობა ააყოლეს. შეგირდით სკოლაში, მესამე განყოფილებას წერა (დაუბებე) უკვე ვეთათეებია, მასწავლებელმა მოაგრა-ვა ორთვე განყოფილება და სიმღერა დაწავებია, ამასთანავე მითხრა: პატრიოტული სიმღერები უნდა ვამღერო, რადანაც დღეს ჩვენ ელესასწავლობთ 25 წლის საურანგეთზე გამარჯვების იუბილეისო. ბავშვებმა ამოიღეს ლექსთა წიგნი და იმღერეს ორი სეგრა საგალობელი: „გერმანია, გერმანია“ და „დარაჯი რეინზე“, აგრეთვე „გამარჯვების სიმღერა“ და სხვ. აი, პირველის თარგმანი: „გერმანია, გერმანია, ყველამე მალლა, ყველამე მალლა მთელ ქვეყანაზე, როდესაც მისი შვილი თავიანთ თავის დასაცავად მშურათ ერთმანეთს სახარებანი; გერმანიის ჩვეულებამ, სიყოილემ და სახლმამ მთელ ქვეყანაზე თავის ძველი კა ხმა განამტკიცოს; ერთობა, უფლებდა და თავისუფლება გერმანიისა სამშობლოსათვის, ჩვენ ყველანი ხელი-ბელ გაყრილი ამ მიზნისაკენ მშვილკით“ და სხვ. სიმღერის ვათავებან შემდეგ მასწავლებელმა ასეთი სიტყვით მიმართა: „დღეს ჩვენ ელესასწავლობთ ჩვენი განდღერბის 25 წლის იუბილეის. 14, 15 და 16 აგვისტოს (1870 წ.) ჩვენი ჯარი შეგებრძოლა ფრანგთა მხედრობას და გავიმარჯვეთ, შტრი: სარდალი მანერი დამარცხდა. ამ ომში გაწყდა 16 ათასი ფრანგი 16,500 ჩვენები, მაგრამ ამით ყველაფერი მოგვით, გავხდით ის, რაც დღეს ვართ—შვილი გავრთიანებული და გაძლიერებული სამშობლოსი. ამ ნიარათ დღევანდელი დღე დიდი დღეა. შემდეგ გადაშალა ქრისტიანობა და წაიკითხა ომის ამბავი, როგორი მამაკობა გამოიჩინეს გერმანელებმა და სილოჩრე ფრანგებმა. ბოლოს აგალობა კიდევ რამდენიმე პატრიოტული ლექსი და გაცეთელიც ვათავდა. მეოთხე განყოფილება სახლში წავიდა, დარჩა მესამე განყოფილება. აქ ათი წუთი დასვენება.

გაკეთილი დაიწყო ათ საათზე. ბავშვები რიგობით ამობენ ვადაწერილ ლექსს ზეპირათ, იმავე დროს მეორე რიგის ბავშვებს დაწერილი დაუე მასწავლებელთან გამოაკეთ ვასასწორებლათ. ის კიდევც ასწორებს და კიდევც უტრს უგდებს. მეოთხე განყოფილების რამდენიმე შეგირდი დეტკოვებისა, რადგანაც სანგარისო რიგინავე ვერ გამოეყვანათ. ამით გაასწორეს თავიანთი შეკლომები, უჩვენეს მასწავლებელს და წაიღენ. შემდეგი გაკეთილის დროს ბავშვებმა ამოიღეს სახელმძღვანელო, წოდებული „საკითხავი წიგნი“ (Lesebuch); რაიცა ჩვენ „ბუნებისკარს“ წააგავს (სახელმძღვანელოების შესახებ ქვევით მოვილაპარაკებთ). გადაშალეს გეოგრაფიის განყოფილება და შეულდენ „გერმანიის სახელმწიფოს“ კითხვას. თითოეული თითო წინადადებას კითხულობს, შემდეგ იჩეხება წაკითხულის გარჩევა. პირველად სახელი არსებითი. შეგირდი კითხულობს მხოლოდ სახელი არსებითი სიტყვებს და არჩევს როგორ იწყება, რა ბუნებისა და სხვ.; შემდეგ ამნიარაქვე არჩევენ შესმენილს, ზმნას და სხვ. წიგნები შეინახეს და დაუები ამოიღეს. დაიწყო დეტკანტი. მასწავლებელი ამობას სამოთხ სიტყვას ერთად (არა მთელ წინადადებას), ერთი შეგირდთან იმეორებს და მერე წერენ, ასე ბოლომდის. წერა გაათავეს და დაუები ერთხანის გაუცვალეს, გადაშალეს წიგნი და დაწერილი ორიგინალს შეუღარეს. შეკლომებს ხაზი გაუსვეს და დაუები ისევე პატრონებს ჩააბარეს. მასწავლებელი კითხავს: ვის არაქვს შეკლომა? უპირაღესობა ზელოს პეირს. ვის აქვს ერთი? რამდენიმე მემ ხელი ააშვირა. ორი? ორმა ააშვირა ხელი, სამი? არც ერთს. იამა. - ვასწორეთ! და ბავშვებაც საჩქაროდ გაასწორეს. ნახევარი საათი კიდევ ანგარიშის გაკეთილს მოაწდომეს. განსაკუთრებით დღი ციფრების წაკითხვას და დაწერას. 12 საათზე გათავდა და ბავშვებიც სახლში წაიღენ.

მკითხველს მოვაგონებთ, რომ თითოეული განყოფილება შედგება ახალი გადმოყვანილი და ძველი მოწაფეებიდან. მასწავლებლის კითხვები და განსაკუთრებით ყურადღება მიმართული უქანსკეფებისაკენ, ესენი უკებენ, პირველნი უსმენენ, ამით იშვითავე შეხედებთ რაივე საპასუხო. ხოლო წერაში და კითხვაში კი ორიენი რეზულტატენ მოაწილოებას. ერთი სიტყვით, მასწავლებლის მიზანია ცეკლებს ერცელი და ბეჯითი ცნობა მისცეს ამა თუ იმ საგანზე, პატარებს კი საზოგადო წარმოდგენა, რომ მომავალ წელს ამათაც ერცელად ასწავლოს. სიტყვა „ჰედლი“ ან „ახალი“ მოწაფე აქ ხმარებაში არ არის. ამით მაგიერ ხმარობენ წლოვანებას. მაგ., 7 წლის უთუოდ პირველ განყოფილება-

შია; 8 და 9 წლის უთუოდ მეორეში და ასე შემდინარია. როცა გებულობ, აი, ეს ბავშვი 10 წლისაა, ამით იმასაც გებულობ, რომ ის მესამე განყოფილებაში ერთი წელი ზის, 11 წლის კი იმავე განყოფილებაში ორი წელია, რადგანაც ერთ და იმავე საგანს ორ ხელს სწავლობენ. ბავშვს ერთ და იმავე ალუბას ორ-ხელ დაწერნა იშვითათა, ძალიან გამოჩინებებული უნდა იყოს, რომ ორ წელს საგანი ვერ შეისწავლოს და შემდეგ განყოფილებაში ვერ გადავიდეს. ასეთი მაკალითი ძლიერ იშვითათა. მასწავლებელმა მიიხრა: 9 წელია აქ ვარ და ასეთი შემთხვევა არ მქონია; თუ რომელიმე ბავშს სისუსტეს შეეცაობ, იმას განსაკუთრებით ვასწავლი გაკეთილბეს შემდეგ და ამნიარათ მოკლე დროში ამხანავთ გაუთანასწორლებათ.

ს. კორდანია.
(შემდეგი იქნება)

სხვა-და-სხვა ამბავი.

ფეციალური ორგანი ეჩმიადინის საპატრიარქოსა „არარატი“ იწყება, რომ თანამშობი ცნობისა, რომელიც მიიღო სომეხთა კთალიკოსმა შინაგან საქმეთა მინისტრისაგან, უტოპ აღსარებათა დეპარტამენტის ღირებულობა, ბ. მასალიოვი და „პეტერბურგის უწყებათა“ რედაქტორი, თავად უბტრამსკი მიდიან ეჩმიადინში სახელმძღვანელო ზოგად ერთ სომეხურ სასწავლებლებს მდგომარეობის გასაცნობლათ (Нов. Обоз.).

დაკვიდა შემოდგომა და ყველა სწავლის მსურველნი ბინადებდინ. მეორი არ არის ისეთი სასწავლებელი, რომელსაც გარს არ დაეტოვებინა უადვილობის გამო ყმაწვილები ისე, რომ ზოგმა ატეხა კიდევ ლაპარაკი კერძო გიმნაზიის გახსნაზე. მეტადვე საქალაქო სკოლები ჩავარდენ განსაცდელში, როგორც ამბობს „Тиф. Листок“-ი, მთხოვნელი ყოფილი 600 და მიუღიათ მხოლოდ 240 სხვა-და-სხვა მიზეზების გამო. აგრეთვე იწყება სახალხო კითხვები და საკერაო სკოლებში სწავლა, მაგრამ კარგი იქნება ყურადღება მიაცქიონ, რომ ყვეოასთვის გასაგებათ მოიწყოს ეს საქმეები.

ჩვენ საქალებო ინსტიტუტში ემატება 13 სტი-

პენდა იმ 104 სტიპენდიიდან, რომელიც არის დაწინაურებული ყველა რუსეთის ინსტრუქტორებისთვის სამხედრო უწყებიდან.

* *

დიდი ხანია ისეთ ძირელ მიწის-ძვრას არ მოვსწრებოდა, როგორც იყო 10 ენკენისთვის დღის 7 საათ. და 50 წამზე. ხალხი დაშინებული გამოიბოდა სახლებიდან, ეგონათ ქერი გვექცევა თავზეო. იმ დღეს ზოგიერთ სასწავლებლებში დაითხოვეს ყმაწილები, რადგანაც დაზარალდა შენობები: დარღვა კვლები, დაიღწეა შუშები და ჩამოციებული ვაჯის მტვერი ხომ თავზარს ცემდა ოთახებში დარჩენილ ხალხს. ჩვენ არ ჩამოეთელით ყველა დაზარალებულ შენობებს, ის კი უნდა ეთქვას, რომ უმეტესი ნაწილი დიდრანი, ახალი შენობებია. რას იტყვიან ახლა ჩვენი ხუროთ-მოძღვრები, რომელთაც სცილიათ არ ჰყოფნით, რადგანაც ნახავენ ჩვენ ძველ დროის სქელ კვლებს.

* *

„Нов. Обоз.“-ის ატყობინებენ პეტერბურგიდან, რომ ბუქვლის საქმეთა უმაღლეს გამგეობას ნება დაურთავს, რომ კავკასიის სამკურნალო საზოგადოებამ გამოაცხადოს თფილისში „ახალხო ჰიგიენის ფურცელი“ რუსულ, ქართულ და სომხურ ენებზე. გაზეთი გამოვა თვეში ორჯერ.

* *

თბილისის ქალაქის გამგეობას ვალუწყებთა ხელშეწყობით-მმართველის უმაღლესი ბრძანებით მიხეილოვის ხილს დაერქვას დღეს იქით „ნიკოლოზის“ ხილი.

* *

გასული კვირის განმავლობაში საფილოქსერო კომიტეტს ქ. თფილისში რამდენიმე სხვადასხვა პუნქტზე. ამ სხვაობების უმთავრეს საგანს შეადგენდა იმ კითხვის გამოჩვენება, თუ რა ზომები უნდა იქნას მიღებული ფილოქსერის გავრცელების შესაჩერებლად, რადგანაც ამ ყაბათ თითქმის მთელ გორის მაზრაში მოღებულ უნდა იყოს ეს ევენახის გამანადგურებელი ჭირი. ზოგიერთების აზრით, სურამის განყოფილება დღეს იმდენათა დაჭირიანებული, რომ იქ რადიკალური ზომების მიღება ყოველად უსარგებლო იქნება; ამნაირი ზომები მიღებულ უნდა იქნას მხოლოდ ცხინვალის განყოფილებაში და ამასთანავე სურამის

ქვედა აღარ უნდა ითვლებოდეს დემარკაციითურთ დგლიათ, არამედ საკურამის ქვედა ბევრ კამათობას შემდეგ დაადგენ ამ აზრს. ამავე სხვაობებზე გადაწყვეტეს აგრეთვე ამერიკული ვაჭრების მეორე საქაოლეს გაშენება ქუთაისის გუბერნიაში სადკურ საჯავახოს მახლობლად, სოფ. კორენსუბაში. ახალ საქაოლეს ჯერ-ჯერობით ექნება მხოლოდ 10 დესტინა მიწა.

* *

ამ რამდენიმე ხნის წინათ ჩვენ გამოცხადებული გვექნა, რომ კავკასიის სამეურნეო საზოგადოებამ მართავს რძის და რძის ნაწარმოებთა გამოფენას 6 — 13 ოქტომბერს. ამ გამოფენაში მონაწილეობის მიღება შეუძლიათ კავკასიის ყველა მცხოვრებთ. გამოსაფენი ექსპონატებისთვის არაფერი გადასახადი არ არის დაწინაურებული. ის პირები, ვისაც სურს გამოფენაში მონაწილეობის მიღება, გზავნიან თავის განცხადებებს საზოგადოების ბიუროში თავიანთი სწორი აღრესით და ყოველგვარ ცნობებს თავიანთი მეურნეობის შესახებ. ვისაც სურს დაწერილობით გაგება გამოფენის პირობებისა, შეუძლია მიმართოს გამოფენის კომისიას (Тифльс. Выставочная комиссия Имп. Кавказ. Общ. Сельск. Хозяйства) და მიიღებს გამოფენის პროგრამას.

* *

ოქტომბის სტუდენტებს გამოუცხათ განსვენებული პოეტის, თ. ვაქტანგ ორბელიანის ლიტერატურული სურათი, რომელსაც ჰყვიდის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოება კარგ ქალღმრთე დაბეჭდილს 1 მ. და უბრალო ქალღმრთე 50 კ.

* *

ჩვენ მივიღეთ ი. ევლაშვილის ლექსები სუფთათ და ლამაზათ გამოცემული ი. იმედაშვილისაგან და ს. ქელიძისაგან. ამ წიგნის მწახველნი აღარ ჩავარდებიან სასაწარმოებლობაში და არ იტყვიან, რომ ჩვენ პოეტებს პატივს არ სცემენ. მართალია, ჩვენი გამოჩენილი გონისნი აკაკი წერეთლის ლექსები თითქმის ორმოცი წელიწადი ელოდა გამოცემას, მაგრამ ეტყობა ახლა სულ სხვა დრო დაგვიდგა: რამ წამს დაწერენ ჩვენი პოეტები ლექსებს, მაშინვე გამოცემულიც გამოჩნდება.

* *

ერთ ქუთათელ ახალგაზდა ყმაწვილ კაცს, იმ. ზურაბიშვილს, შეუდგენია და გამოუცხათ ფრიად სა-

სარგებლო წიგნაკი: „ელუარდ ჯენსერი და ყველის აკრა“. ამ გვარი წიგნაკები ჩვენი ხალხისთვის სწორედ წყურთლის მალამოს შეადგენს. მართალია, წინასიტყვაობაში ავტორი ცოტა არ იყოს ცდება, როდესაც ამბობს: „არა თუ არ გამოკეცმულა ჩვენში რაიმე წიგნი საზღვარ-გარეთელ რომელიმე გამოჩენილ პირის მოღვაწეობის და ცხოვრების შესახებ, არამედ ზვერი—თითქმის ყველანი—ჩვენ მოღვაწეთაგანაც მოკლებულია ამ გვარ ყურადღებას“. ავტორი რომ კარგათ დაკვირებოდა ჩვენ მწერლობას, ზემო ნათქვამ წიგნაკებს არა ერთს ნახავდა, მაგრამ ჩვენ მაინც და მაინც ისეთი ღარიბები ვართ ყოველ გვარი, მეტადრე სახალხო წიგნაკებით, რომ სიხარულით უნდა ვეგებებოდეთ ყოველ ახალ წიგნს, მეტადრე როდესაც წიგნის გავრცელება კიდევ სხვა კეთილ საქმეს გეიქადის. ამ წიგნაკის წმინდა შემოსავლის ერთი ნაწილი არის დანიშნული ებ. გაბრიელის ფონდის სასარგებლოთ და მეორე—ქუთაისის მოამაველი სახალხო სამკითხველოსთვის. სანატრელია კიდევ ის, რომ ამ სამკითხველოს არ ექაზდენ დღეის იქით „მოამავალს“ და მალე განახორციელონ ეს საქმე. ჩვენ, როგორც დაკვირვებულებართ, ქუთაისში ხალხისთვის აუცილებელ საჭიროებათ მიგვაჩნია სამკითხველო, რადგან ქალაქის გამგეობის სამკითხველოში ქართული წიგნები თითქმის სულ არა აქვთ; უიმიისათაუ ჩვენი გამოცემები ცოტა ეგაქვს და ისიც იქ თითო ეკრემპლიარია და ზოგჯერ მთელი დღეობით უნდა ელოდეს კაცი თუ წაკითხვა სურს.

* *

ამიერ-კავკასიის რკინის გზის გამგეობას უმაღლესი მთავრობიდან მიუღია ქალაქი იმის შესახებ, რომ მუშაობის გამგე ქიათურის რკინის გზის შესაკეთებლათ ბ. ტურემჩენკო და მისი თანამეწყვე გოდზევიჩი სამართალში მიცემულ იქმენ სხვა-და-სხვა ბოროტ-მოქმედებასთვის.

* *

ჩვენ ვგატყობინებენ აბასთუმნიდან: სამშაბათს, 9 ენკენისთვის, აბასთუმნის ახლო ყაზლები თავს დაესხნენ ბაღდადის მცხოვრებს ეცილიან ფურცელაქეს, რომელიც მიდიოდა თავის მსახურიოვრთ სავაჭროთ არდაგანში, ყაზლებმა მსახური მიუკლეს, თითონ ფურცელაქემ კი თავს უშველა.

„აკვალის“ კორესპონდენციები

ლავგ, სეფეს (ოზურგეთის მაზრა). ჩვენი საღვრის მახლობლათ, თავად გურიელების მამულში, გაცხარებული თხრა და ძიება ნაეთისა. ძველათვე შავი ზღვის განაპირა მიდამოში, თ-ღ გურიელების და ნაკაშიძეების მამულებში, არსებობს ორსამედი გურიანი ავრეთ ვადებული „საკუპრე“, ანუ ნავთის წყაროები. ზვე-ზევებში შეხედებით ხოლმე აქა-იქ ამ საკუპრებს და მამინათვე იცნობთ, რომ მიწიდან ნელ-ნელა ამოდის ნავთ-ნარევი წყალი, გუბდება, შვე, მძიმე კუპრ-ნავთის ზევით მოიყენებს და შიგ, დრო გამოშვებით, პატარა-პატარათ ამ-აფეთქს ნავთის გაზი. ადგილობრივი მცხოვრებლები აგროებენ და საშინაო საჭიროებისთვის მზარობენ ამ წყაროებიდან კუპრს, ზოგი კიდევაც ჰყილის.

ამ რამდენიმე წლის წინათ ერთმა უცხოელმა კომპანიამ მოჰკიდა ზელი გურიანი ნავთის ამოჩენის საქმეს. მაგრამ ხაზინისა და ადგილობრივ მემატრენთა შორის გაუთავებელმა დავამ დააშინა ეს კომპანია; უკანასკნელმა იჯარით გამოართვა ხაზინას მისი საკუთარი ადგილი, საღ. ნატანების მახლობლათ სახელდობრ „იაკობი“, გამოართა ზედ მიწის სათხარი ბურღის მოწყობილება, ორთქლის მანქანებით, და გულ-მოდგინეთ შეუდგა ნავთის თხრას. გაიარა რამდენიმე ხანმა და კომპანიას სხვა-და-სხვა ნაირი დაბრკოლება შეხედა მთავრობისაგან. მუშაობა შეჩერდა, კომპანია დაიშალა და მთელი სათხარი მოწყობილება გაიყიდა გრაოზის ფასათ. საქმე მიუყრდა, და მხოლოთ ამ ბოლო დროს ეს საქმე დაიწეს სხვა ადგილას, თ-ღ. გურიელების მამულში, საღ. სუფსის მახლობლათ. შედგა ახალი კომპანია, იჯარით გამოართვა თ-ღ გურიელებს მამული და ამ ბოლო დროს გაჩაღდა საქმე. რამდენიმე თვეა, რაც იქ მკოდნე სპეციალისტები მიწის ბურღს ამუშავებენ და უკვე წაატყდენ ძლიერ საიმედო ნიშნებს: ღონიერათ ამოფეთქა ნავთის გაზმა და ამოიტანა ზევით ქვიშა და წყალი. მთელ გურიანი გონსმა ეს სამხარულო ამბავი და ჩვეულებისამებრ მომღერალი ხალხი სიმღერით დაუხედა მას:

ლუკმა ბური ამოგინდა ამ ჩვენ სუფსაშია;
 ბათუმში სულ აღარ წავალთ, იაენანინაო!
 ნავთი არის, გემდიდრადებით—მა ნანინაო!
 ღმერთმა იგი აღდგარძელოს, ესით აღმოჩნდო,
 ჩვენ რამე შეგეძინება, დელა ნანინაო!

ამ ბოლო დროს ვაგიკეთ, რომ მათი აღმატებულებანი, პრინციპი ოლდენბურგისა, უფრასი და

უმცროსი ძმ., პირობით შემკვირან თ-ღ ნაკაშიძეებს და გაისათ მათ ადგილებში შეუდგებიან ნათის თხრას,

ა. ნ.

* *

ს. ჭეჭო-მანხანაი. კარგათ მოეხსენება ქართულ საზოგადოებას, თუ რაწიანათ შეუწყობა სული ქვემო-მანხანაის დებამ ქიზიყის ეპარქიას. ერთი დეპოს სახელი ქრუანტელს ჰგერის ყველა ქიზიყის ეპარქიას, და არც ვასაკერალოა, რადგანაც ამ დებოს წყალობით მთელი დღე მუხლ მიკეცილი სხედან უეპარქიოს გამო. ამან გამოიწვია ბძიოლა საზოგადოებასა და ეპარქებს შორის, შეგროვდა რამდენიმე ეპარქი და გახსნეს ქვემო-მანხანაი „ახალი დებო“, ჩააქვეს სათვალეზიანი ნოქიუბი და დაიწყეს ეპარქობა, მაგრამ ხალხი დარწმუნდა, რომ „ახალი დებოელები“ ატუებდნენ მას; მაღელ უპოვეს ყალბი საწონი გირები, რომლებიც წარადგინეს, სადაც ჯერ იყო. შენი მტერი შეწყობდა ისე, მკითხველო, როგორც „ახალი დებოელები“ შეწყობდნენ, მაგრამ არ ვიცო რა მიზეზით ამ საქმემ ჩაილულის წყალი დალია. ამ ამბით გათამამებულებმა ახალმა დებოელებმა გააქტელეს ძველ ვაზზე საარული; მაგრამ მეორეთ კიდევ უმუხთლა ბედმა. ამ თვისის ორს ზემო-მანხანაი. სოფლის მწერალომა, თომა ტრაკლიკოშვილმა, ხელ-ახლა ამოაჩინა „ახალი დებოე“ ყალბი საწყაო. მან მაშინვე აცნობა ბოქაულოს, თ. ერისთავს, რომელმაც ჯეროვანი ყურადღება მიაქცია ამ საქმეს. სრული იმედი უნდა ექონოთ, რომ ბოქაული არ აპატიებს მათ აწიარ საქციელს და შესაფერ ზომებს მიიღებს.

როგორც ყველგან, აქაც შეზღვევით თითო-ორიოლა ბოროტ პირებს, რომლებიც ავრცელებენ ქორებს საზოგადოების დებოს შესახებ, მაგრამ ხალხი ყურს არ უდგებს მათ, რადგან იცის, რომ მათი ღაპარაკი უსაფუძვლოა და აწინებული პიროვნულ აწვაროზე. ჩვენ მაინც ვურჩევთ იმათ თავი დაანებონ ჭირაკნობას და მოქმამ-მოთქმას მით უფრო, რომ ამავტ მთავრე კუდი აბია.

მანი.

* *

ფოთი. ამ უკანასკნელ დრომდის აქაურ ეპარქებს და აღებამიქცით კვირა-უქმე დღე არ მიანდოთ, რადგანაც მათი ნოქრები და მოსამსახურენი ამ დღეებში იხე ასრულებდნენ სააღმ-მთეობა სამახურს, როგორც უკრალა დღეს. ამის შესახებ რამდენიმე

ჯერ ჰქონდათ შეტანილი თბენა ადგილობრივი ქალაქის საბჭოში აქაურ ნოქრებს, მაგრამ მათ თხოვნას არავითარ ყურადღებას არ აქცევენ. სამავგორო დღეს კი ჩვენ ნოქრებს, როგორც იყო, ბედმა გაუღიმა და მათ თხოვნას ყურადღება მიექცა მით, რომ კვირა-უქმე დღეს თავისუფლება მიენიჭათ. მაგრამ ახლა იმაღება მეორე საკითხი: როგორ უნდა მოიპარონ ეს თავისუფალი დრო. ფაქტში არ არსებობს არც სამკითხველო და არც სხვა მისთანა რამე საზოგადო დაწესებულება, რომელმაც უნდა შეეერთოს ერთად ეს ხალხი.

ამ ყმათ ჩვენ ახალგაზრდებს შორის მრავალი იმისთანები, რომლებსაც სურთ განათლება მიიღონ და თვით—განვითარებას ელტვიან, მაგრამ, ჩვენდა სამწუხაროთ, ვერ პოულობენ იმისთანა წყაროს, სადაც შეესაძლებელია ცოდნის შექმნა. ამიტომ ძლიერ სასიამოვნოა, რომ ადგილობრივმა ქალაქის საბჭომ აღძრა კითხვა უფასო საკითხებელოს და წიგნთ-საცვის განხრის შესახებ. ამისათვის ამ ყმათ შემდგარია ცალკე კომისია, რომელმაც უნდა შეიმუშაოს ეს კითხვა. იმედი ჩვენს ქალაქი ჩქარა დაავიგრიენებს ამ კეთილ საქმეს.

ა. იანუთაი.

* *

სოფელი ცახე და დასა ხიდისთავი: ნეტა როდის დადგება ის ბედნიერი დრო, რომ საზოგადო საქმეში კერძობა და შენ-ჩემობა არ ჩამოერიოს! საქმე აი, რაშია: ამ ერთი წლის წინეთ გამოვიდა ახალი წესება სამრეელო სკოლების შესახებ; აქ სხვათა შორის, ნათქვამი იყო, რომ იქ, სადაც სკოლები უკვე არსებობენ, ახალ სკოლების გახსნა არ შეძლებათ, არამედ ეს უკანასკნელნი გახსნოლ იქმნას მივარდნილ სოფლებში. მაგრამ ჩვენში, სამწუხაროთ, სულ სხეანაირათ ვაგავს ეს აზრი. აი, მაგალითი. დაბა ხიდისთავში არსებობს სამრეელო და სამინისტრო სკოლა, სამკითხველო და სხვა... სოფ. ციხე და ავრთეე მის მახლობლათ მდებარე სოფლები სრულებით მოკლებულნი არიან ყოველსავე ამას, მაგრამ ამის და მიუხედავთ ხიდისთაველები ყოველ დღის-ძიებას ხმარობენ, რომ ახალი სკოლაც დაბა ხიდისთავში გაიხსნას. პირველათ სასულიერო საბჭოს განყოფილებაში ოზურგეთში დაადგინა, რომ სოფ ციხე უნდა გახსნილიყო ორ-კლასიანი სამრეელო სკოლა; მაგრამ ევარქიალურ საბჭომ ეს განაჩენი უარაყო და დაბა ხიდისთავი აირჩია სკოლის ადგილათ, და ეს საქმე ვეგზენეს, სადაც ჯერ არ! დასამტკიცებლათ. ამიტომ სოფ. ციხის მტკოერებლებმაც ვეგზენეს

თხოვნა, რომელშიაც ამზობდენ, რომ რადგანაც და-
ბა ხილისთავში რამდენიმე სკოლას და ჩვენში კი არც
ერთი, ამიტომ გვიყავით მოწყალეობა და, როგორც
ნაბრძანებია, სკოლა ჩვენ მოგვეცითო. ამ თხოვნამ
გაპრა: საქმე უკან დაბრუნეს უფრო სიმაართლის
გამოსარკვევით. ამისათვის დანიშნა კომისია, რომ
მელმაც საქმის ჯგროვან გამოკვლევას შემდეგ, სოფ-
ციხე აიჩია ახალი სამრევლო სკოლისათვის. მომა-
ვალი სკოლისათვის დანიშნული ადგილი, სიერციით
თორმეტი ქვევა, ციხელებმა იყიდეს 2500 მან. და
შეწირეს სკოლას. ხილისთაველებმაც ჯერ შეიღი ქვე-
ვა მიწა და 1000 მანეთი შეწირულედა აღუთქვეს; ბო-
ლოს ამათაც თორმეტ ქვევამდის შეასრულეს. ახლა
კიდევ ციხელებიც ათას მან.ის წირვენ და ამგვართ
ექმშებთან ერთმანეთს. დღეს ამნაირათა ამ საქმის
ეთარება: ბ. სოგინი (ოაზრგეთის სასულ. სასწ. ზედა-
მხედველი), რომელიც კომისიას თავმჯდომარეობდა,
ამ საქმეს მოზარდა და მის მაგვირ ბლალ. თაზაძე
დანიშნეს და ეპარქიალურ რჩევაში ისევ ხილისთავი
წარადგინეს. ჩვენ დარწმუნებულნი ვართ, რომ სა-
ეპარქია მეთელაყურე, ბ. ქორაძე, თითონ განი-
ხილავს ამ საქმეს ადგილობრივ და უფრო პირუთ-
ნელათ მოიქცევა.

და ამიტომაც მას აქეთა,
მას ელტვის ჩემი გულის დულალო..

—
თუმცა პირველში ამ გვარი ყოფნა
მაგრძობონებდა ბევრ შეწუხებას,
მაგრამ შენ მომეც გრძობა, რომლითაც
ტანჯავაშიც ეპოეებ სიამოვნებას...

—
მაშ, ჩემო მუხავ, გასწი ისევ წინ;
ნურა გვარი გზა ნუ შეგამინებს,
დღე, შემხედვს ბევრი ტანჯვა-ნადევლო
ამ გრძობას ევრეინ გამაშეებინებს...

—
ხალხია მხოლოთ ჩემი იმეღ,
ხალხშია ეპოეებ სიამოვნებას:
ენიც მხოლოთ თვისთვის ფერკობს და იღუწის,
ევრას დროს იგრძობას ბედნიერებას...

ბ. ღავთაშვილი.

ბ. ხ.

წერილი რედაქციის მიმართ.

ჩემს მტრას.

(გუძღვნი გ — ლს)

მე, ჩემო მუხავ, რაც შენ მომხანებ
და დამკვიდრე ჩემშია ბინა,
დამეხზო გრძობა სიხარულისა
ნაცულათ ნაღველმა დაივირგინა...

—
მინც არ გყვედრი, რომ შენის მადლით
მეწეია მწარე ტანჯვა-ნადევლი;
არა, გარწმუნებ, მომავალშია
ამაზე უფრო მეტსაც მოველი!..

—
სამაგიეროთ მხოლოთ შენ გმადლობ,
რომ ამხილვე მე ბრმას თვალი,
თვალი, რომლითაც მსწრაულ გეფარჩე
ჩემი დევიზი და ჩემი ვალი.

—
დაახ, შენ გმადლობ, რომ ჩამინერგე
სხვისთვის ფიქრა და სხვისთვის წუხილი

—ნო რედაქტორო! ვთხოვთ თქვენ პატრეცე-
მულ ჟურნალში დაუთმოთ ადგილი ამ ჩემ
მცირე შენიშვნას. ამ რამდენიმე თვის წინეთ
დღი სიამოვნებით წაგიკითხე ვახ. „ფერიაში“ წე-
რილი ერთი კახელი ქალისა, საიდანაც ეცანი, რომ
ქალაქ თელავში დაარსებულა ქართველ ქალთა
საზოგადოება, რომელსაც მიზნათ აქვს ყოველ მხრა-
ვი გაუმჯობესება ქართველთა ოჯახობისა და სხვა-
თა შორის ნაციონალური ტანსაცმელის შემოღე-
ბა. ვთქვი: მადლობა ღმერთს, რომ ჩვენ ახალგაზ-
და თაობას ახლა მინც შეუფენია მნიშვნელობა თა-
ვის ეროვნული ღირსებისა და კერძოთ ტანსაცმე-
ლისა; ეფერობდი, რომელ საზოგადოებაშიაც კი
შველით მომეტებულ ნაწილს ქართველ ქალებისას
დავინახათ ლენაქ ყურადღებულს და სარტულის
ფრიალით. მაგრამ, სამწუხაროთ ევრც ერთი ქალი
ევრა ენახე ლენაქანი იმ ახალ ქალთა საზოგადოე-
ბისა. დარწმუნებულნი ვარ, ბევრი ამასაც გაიმეორებს:
განა ლენაქი რომ გვესუროს, ქართველობა დაგვეტ-
ყობა და ევროპიულათ ჩაცმულებს კი არა? მეც
არ ვარ იმ აზრისა, რომ კაცს მართო ტანთ-
საცმელი ცელიდეს; მხოლოთ ის არის სამწუხარო,
რომ საქართველოში ჩვენ ძველ დედათა პანდილს

პატივი აეყარა ჩვენი ახლანდელის განათლები წყალობით.

თუმცა არა ერთხელ თქმულა ჩვენ ჟურნალ-გაზეთობაში რამდენათ შეურაცხყოფილია ჩვენი ჩაცმადან, მაგრამ მეტი არ იქნება ორიოდ მაგალითი კიდევ მოვიყვანო: თუ რა უპატრიცემულოთ მქცევიან ლენჩაქიან ქალებს ყველაგან: ამას წინეთ ერთ დღესასწაულ დღეს 14 იანვარს წავედი სიონის ტაძარში წირვის მოსასმენლათ; ჯერ კარგბშივე „გოროდოვოი“ შემაყენა: არ შეიძლება შესვლაო, მაგრამ „გოროდოვოი“, როგორც იყო, მოვიცილეთ თავიდან და შეველ ეკლესიაში. ანლა უნდა გენახათ რა დღეში ჩამავდეს მუჯღუღუღით. იქვე იღვან ერთა მოხელე, მიემართე, მაგრამ ზედ არ შემომხედდა, გარწმუნებთ, იმიტამ მხოლოათ; რომ ლენჩაქიანი ვიყავი. გამოსვლის დროს კარგბში ერთი ჩემი ნაცნობი შემხვდა და ამას შევეითებე: რა არის ყმაწვილო ასეთი უზრდელი ქცევა თავდასურულ ქალების მიმართ? იმან მიპასუხა: — ასე ამბობენო, რომ ვინ იცის, ვინ არიანო. „Одна Кекелека похажива на армяно“. მეც უპასუხე: მაგრამ თუ ასე სჯით, მატრონიციკ ხომ გვანან ერთმანეთს? აქ იმავე დროს, როცა ერგებოდენ თავდასურულ ქალებს, შლიაპანებს, განურჩევლათ, ვინც უნდა ყოფილიყვენ პატივით გვიღებოდენ და ადვილს აძლევდენ.

თბილისშივე კონკაში კონდუქტორი მომიახლოვდა და სასაცილო ღრეჭით და თითებეს ჩვენი ბით მანიშნებდა, რამდენი ბილეთი გინდაო, „Два“ მაშინ როდესაც იგივე კონდუქტორი ევროპულათ ჩაკულ ქალებს ეუბნებოდა: „Изначальсь билет“, მაგალითებს რომ გავყვეთ კიდევ მკაველს მოგახსენებდით, მაგრამ ესეც კმარა.

რისაგან არის ასე დამცირებული ქართული ტან-ჩაცმა? ჩემის აზრით იმისაგან, რომ ჩვენი ქალები მიიღებენ განათლებას და ჰკონიათ რომ თავის დასურვა განათლებულ ქალს არ შეჰყვრიან. მათი მშობლებიც ვითარნებებიან და ამბობენ: რა პატივი მქნება თავდასურულ ქალს საზოგადოებაშიო, ქართულლათ ჩაცმული ქალი ყველას უსწავლელი ჰკონიათ და ჩემს თამაშისგან რვა კლასი გაუთავებიაო. ხედავთ, მკითხველო, ლენჩაქს და სარტყელს რა თვისება ჰქონია: სწავლა-განათლებას თურმე ვერ მიიკარებს!

ყველა ეს კარგი, ისე ნუ გავიხდით საქმეს, რომ ჩვენი შეილი-შვილები სურათებს ეძებდენ სანახავათ, თუ როგორ ცმიათ უწინდელ ქართველ დედებს. იმედია, თელავის ქართველ ქალთა საზოგადოება

აასრულებს თავის დიდ მნიშვნელოვან საქმეს და არ გვათქმევინებენ: „სიტყვა შესაქმნათ მკედარ არს“.

დავშთობა კასელ კაღთა საზოგადოების პატვის მტკუელი გნ. მარამ საღამონ-კრისთავისა.

მცნების გატეხა.

მს ნახატი არის გადაღებული იმ დიდი სურათიდან, რომელიც ძლიერი შთაბეჭდილება მოახდინა გამოყენის დროს ყველა მნახველზე საერთო ყურადღება მიექცა მის დამხატველს, დანერს.

„შვიყვარე მოყვასი შენი, ვითარცა თავი თვისი“ — ამბობდა იესო ქრისტე. მხატვრის ფანტაზიამ წარმოგიდგინა ამ საშინელ სურათზე იესო ქრისტე, რომელიც სასოწარკვეთილებით დაქცურის მის წინ დაღლებულ მკედლებს; ეს მკედლები არიან ყველა ისინი, ვინც უარყო ქრისტეს წმიდმცნება და ჩაეიდა საულაეში სიყვარულის მაგიერთ სიძულელით გულში.

ფ ე ლ ე ტ ო ნ ი.

სხვა მრავალ ცოდვასთან ერთათ, ჩვენ ჟურნალ-გაზეთობას თან-დაყოლილი აქვს ერთი დიდი ცოდვეც, — ეს შინაური მიმოხილის ყოველად უფარვისობა. ეს უფარვისობა უმთავრეს შემთხვევაში იქამდის მიდის, რომ ჩვენ საზოგადოებას არავითარი წარმოდგენა არ აქვს ჩვენ შინაგან საქმეებზე. რომ ეს გარემოება ფრიად საშუწარო მოვლენათ უნდა ჩართვალოს, ამის შესახებ დაპარაკი მეტია. საქმე ის არის, რომ ჩვენ პუბლიცისტებს და მწერლებს როგორცაც არ ეხერხებათ ჩვენი შინაური საქმეების შესახებ სჯაბასი. რომ ამ გარემოების უმთავრესი მიზეზი ჩვენი მწერლების მოუშინებლობაა, ეგონებთ ამაზეც მეტია აქ ლაპარაკი; დროითი-დრო ჩვენ ამ საგანზე გვექნება საუბარი მკითხველთან, როცა ამას გამოიწვევს საქმის გარემოება. მეორე მხრით, ამავე გარემოებას, უმჯველით აქვს კიდევ უფრო ღრმა მიზეზები; ჩვენ ვეცდებით დავასახლოთ ზოგიერთი იმათგანი ცოტა ქვემოთ. გკრ-ჯერობით მოველაპარაკებთ მკითხველს,

რაც შეიძლება მოკლეთ, ჩვენ მიერ განზრახული მშობიარის მიზანზე საჭიროთ ვითლით შევინწინოთ, რომ ჩვენი მშობიარის მიზანი მტრთა მარცხი იყოს. როცა ჩვენ ამ გზით წერილების სტამბა განვიზრახეთ ვაჟ „კვალში“, ჩვენ, ერთი მხრით, ყველაზე უწინარეს ჩვენი სუსტი ძალა გვეკონდა სახეში, ე. ი. კარგად ვგანზრახდით, რომ ჩვენ საზოგადო საქმეების შესახებ დალაგებით და თავისუფლად სჯა და ბაასი ჩვენთვის ძნელი იქნება, თუ სრულიად შეუძლებელი არა, და მეორე მხრით, ჩვენ ვიცით, რომ ამ ჩვენ მიერ არჩეულ გზაზე თან გვარი დამპარკოლებელი, ჩვენგან დაუმოკიდებელი, გარემოებანი შეგხედებოდა. ამის აღნიშვნა საჭიროა აქ იმიტომ, რომ მკითხველმა არ მოგვთხოვს ის, რის მიწოდება ჩვენ სრულებით არ შეგვიძლია. ჩვენი უმთავრესი მიზანი იქნება მხოლოდ ზოგიერთ უფრო თვალ-საზრის და ღირს—მნიშვნელოვან შეწყვეტება და მოვლენათა უბრალო აღნუსხვა, ჩვენი შესაძლებლობით, რასაკვირველია, რათა საზოგადოებამაც მეტა ყურადღება მიაქციოს იმათ, შეიგნოს მათი დადებითი და უარ-ყოფითი მხარე, ერთი სიტყვით, შეძლების-და გვართა დაფასოს ზ აწონ დაწონოს ისინი. რასაკვირველია, ბევრი იტყვის, რომ მარტო ეს არა კმარა: საზოგადოებამ რომ შეიგნოს ასეთი თუ ისეთი მნიშვნელობა რომელიმე საზოგადოებრივი მოვლენისა, საჭიროა ამ უკანასკნელის საფუძვლიანად შესწავლა და სისწორით განმარტება. რა თქმა უნდა, როცა ეს შესაძლებელი იქნება და ჩვენი საკუთარი ძალაც ნებას მოგვცემს, უამისოდ არ გავუშვებთ ჩვენ არც ერთ ღირს—შესანიშნავ მოვლენას, რომელსაც რაიმე კავშირი ექნება ჩვენ საზოგადოებრივ ცხოვრებასთან. მაგრამ როცა ეს სხვადასხვა მიზეზის გამო შეუძლებელი იქნება, მაშინ ჩვენ უნდა დავგმავყოფილეთ ფაქტების უბრალო აღნუსხვით. ჩვენი ცხოვრება საზოგადოთ ისეა მოწყობილი, მასში წერილმანებს იმდენი ალაგი უჭირავთ, რომ თითქმის ღრაც არც კი გვჩნება, რომ რაიმე საზოგადოებრივი ხასიათის მოვლენას ყურადღება მივაპყროთ და რამდენიმეთ მასზე შევჩერდეთ; ერთი სიტყვით, დღევანდელი ადამიანის მთელი ცხოვრება ენერჯი ევოისტური წრით ისაღწერება, პირადად ანგარიშს ის სრულიად ჩაუთქვას. თანამედროვე წარმოების მატერიალურმა პირობებმა განავითარეს ჩვენში ინდივიდუალისტური ლტოლვილებანი, მოქმედება კერძო ინტერესების სასარგებლოთ. რამდენათ ეს ინდივიდუალისტური პრინციპი განმტკიცდა და სათაყვანებელი გახდა პრაქტიკული ცხოვრების ყოველივე ნაბიჯზე, იმდენათ მოიპოვა მან მკვიდრი საფუძველი ახალი ღრის ფილოსოფიაში;

ეს უკანასკნელი პირობები გაღმერთება ინდივიდუალისტისა. თუ რამდენათ ვამჯდარი აქვს ძეგლისა და რბილში თანამედროვე ადამიანს ინდივიდუალისტური მიდრეკილებანი, ამის დასამტკიცებლათ მარს წასვლა არ არის საჭირო. თითოეული ჩვენგანი ამის მაგალითს ხედავს ყოველგან: რუკანში თუ სხვა რომელიმე საზოგადოებრივ ხასიათს დაწესებულებაში; ყოველგან საწყაით ცალკე პიროვნება მიღებული, მისი კერძო სარგებლობა და სხვ. ჩვენ არაუფრო ვნებობთ აქ იმ განზრახვით თვალების დაბრმავებაზე, რასაც ჩადის თანამედროვე საზოგადოების უზრუნველობა, როგორც კერძო, ისე საერთო გაჭირვების დროს.

ამაირათ ჩვენ ვხედავთ, რომ თანამედროვე საშუალო ტრანის ადამიანს, რაშითადაც შედგება აწინდელი საზოგადოების უკრავლესობა, სრულებით არ აინტერესებს ყოველივე ის, რაც ენერჯი ევოისტურ უარგალს აღემატება და თითქმის არც კი აქვს მას ღრ ამისთვის, იმდენათაა ის ვართული არსებობისათვის ბრძოლაში. ამ მოვლენის მიზეზი უნდა ვეძიოთ საზოგადოების გაუკებრობაში, ე. ი. იწაში, რომ მას ვერ შეუენია, თუ რას ნიშნავს საერთო ინტერესებისათვის სამსახური და მოქმედება ამ შეგნებისათვის მიუცილებლათ საჭირონი არიან განსაზღვრული მატერიალური პირობები, რომელიც ჩვენში ჯერ საქმარისათ არ განვითარებულან. სადაც კი საქმარისათ განვითარდენ ეს უკანასკნელნი, მავ, დასავლეთ ევროპაში და ამერიკაში, იქ ამ მხრით ვამჩნევთ შესანიშნავ წარმატებას. საქმარის იქნება დასახელოთ აქ, როცა კაც მავალით, დასავლეთ ევროპაში და შეერთებულ შტატებში მუშათა მოძრაობა, რომელსაც მთელი კაცობარობის საკთარი ტრიალებს. აქვე უნდა შევინწინოთ, რამც ეს მატერიალური პირობები მტრთ თუ ნაკლები სისწრაფით ჩვენშიაც ვითარებთან და, მასმასადავე, ჩვენშიც მხადღება მკვიდრი ნიადაგი, რომელზედაც უნდა განვითარდეს საზოგადოებრივი თვით-ცნობიერება,—ის ძალა, რომელსაც უნდა მოახდინოს ძირითადი ცვლილებანი თანამედროვე საზოგადოებრივ წეს-წყობილებაში. ამიტომ ყოველივე ის, რაც ხელს უწყობს საზოგადოებრივი თვით-ცნობიერების განვითარებას. უნდა ჩაითვალოს პირადადისული მოვლენათ, ჩვენის მხრით, იმ მინაგან და შეუქმნველ მუშაობასთან, რომელიც ხდება ამ ემათ ჩვენი საზოგადოების გულში და რომელიც არა ერთზეო აღნიშნულა ჩვენ აწერლობაში ამ უკანასკნელ დროს, ყოველივე მოგონება და დასახელება საზოგადო საქმეებისა, საზოგადო სამსახურისა, არ უნდა დარჩეს უმნიშვნელო ჩვენი საზოგადოებისათვის, იმ შემთხვევაშიაც კი, როცა ამას არავითარი

დაწერილობითი განმარტება წინ არ მიუძღვის. ვგონებთ, ამ მოკლე განმარტებიდან მკითხველი გაიგებდა ჩვენი „მიმოხილვის“ უმთავრეს მიზანს და ამასთანავე იმას, თუ რას უნდა მოელოად ის და „მიმოხილვიდან“. ახლა ჩვენ შეგვიძლია გადავიღეთ „მიმოხილვის“ შესავალის მეორე საგანზე, ე. ი. იმ ათას გვარ დაბრკოლებასზე, რომელიც ზეით მოვისვენებთ.

მრავალია იმისთანა მოვლენა ანუ გარემოება, რომელიც, თუმცაღა ყველასთვის ცხადია, მაგრამ რომლის შესახებ ლაპარაკი და მით უფრო სჯა ყოველად შეუძლებელია. რა თქმა უნდა, უმეტესი ნაწილი იმ დაბრკოლებათა, რომლებიც ყველასთვის მოსალოდნელია ჩვენ მიერ არჩეულ გზაზე, იმ მოვლენათა კატეგორიას ეკუთვნის, რომელთა შესახებ ძალა-უნებურათ სრული სიჩუმე უნდა იყოს დაკული. ცხადია, რომ ეს გარემოება ყველაზე უფრო დამაბრკოლებელ მიზეზათ უნდა ჩაითვალოს ჩვენი დანიშნულების შესასრულებლათ. ამიტომ ჩვენში მკითხველს მართა ის კი არ ეყოფა, რომ დაწერილი წიგნისთვის და შეიგნოს, არამედ ბევრი იმისთანაც უნდა ამოიკითხოს, რაც არ დაწერილა, მაგრამ რაც საჭირო იყო რომ დაწერილიყო.

სულ სხვა გვარი დაბრკოლება გვხვდება ჩვენ ამ ასპარეზზე მეორე მხრით. ჩვენ ვამბობთ დღევანდელი ჩვენი ეთარების გამორკვევის სიძველეს; ამ სიძველეს ჩვენ წარმოვიდგენთ მაშინ, თუ მეტყველობაში მივიღებთ, ამ რამდენიმე ათი წლის განმავლობაში მრავალ საუკუნოების ნამუშევარის გაბრუნას და დაქვევას და ამის ადგილას ახალი წეს-წყობილების მომწიფებას. ამანიათ აქ პირის-პირ დგებიან ერთი მეორის წინააღმდეგ ორი სულ სხვა-და-სხვა ენაქა თავისი განსაკუთრებითი წესებით, რათა სამუდამოთ განშორდნენ ერთმანეთს, ერთი მით, რომ სამუდამოთ ეთხოვება სიკობლეს და მეორე მით, რომ თავისუფლათ მკვიდრდება.

ამ გარემოებას აუცილებლათ უნდა მოჰყოლოდა გამოუთქმელი არეუ-ღარევა ძველისა და ახლის, რომელშიაც გამორკვევა და ანგარიშის მიცემა მეტათ გაიწელებულა: ერთი მხრით გარეგანი, ჩვენგან დამოუკიდებელი, პირობები გვაიძულებენ სრულიად გარდაქმნას, მაგრამ მეორე მხრით, ადვილი წარმოსადგენია, თუ რამდენათ შეუძლებელია უზრაველს შემთხვევაში ეს პროცესი. წარმოიადგინეთ ერთი ცალკე ადამიანი, ან და მთელი მოღვა ადამიანთა, რომლებიც წარმოშობა მთელმა წარსულმა ისტორიულმა მოძრაობამ, ე. ი. რომლებიც შექმნეს წინანდელმა მატერიალურმა პირობებმა; მთელი მათი სულიერი აგებულება, მათი გონებრივი და ზნეობრი-

ვი მხარე პირდაპირი შედეგია განსაზღვრული მატერიალური პირობებისა. მაგრამ ამ პირობების შეცვლისთანავე უნდა შეიცვალოს აგრეთვე მთელი სულიერი მხარე ადამიანისა, რომელიც უნდა შესაბამისად დაემუწოს ახალ გარეგან პირობების თანახმათ. ავიღოთ მაგალითი. ძველი მებატონეს და მისი ყმის სულიერი აგებულება, მათი შეხედულებანი და წარმოდგენანი, ერთი სიტყვით, მათი გონების მუშაობა ყველაფერში ესაბამებოდა ბატონ-ყმურ წეს-წყობილებას და ბატონ-ყმურ წარმოების წესს. სულ სხვა თანამედროვე კაპიტალისტების და დაქირავებულნი, „სთაისუფლოე“ მეშვის გონების მუშაობა; ეს უკანასკნელი შეთანხმებულა ახლანდელი წესის წარმოებასთან, რომელსაც კაპიტალისტური ჰქვია. ცხადია, რომ ამ ორ ერთი-მეორეს მოწინააღმდეგე წეს-წყობილებათა წარმომადგენელნი ერთმანეთს ვერ შეეთანხმებან. მაშინ იმათ შორის იწყება ბრძოლა, ბრძოლა სასტიკი, სამტროს-სასიციოცხოლო. როგორც ყოველდღე ბრძოლაში, ისე აქაც ერთის დამარცხება და მეორეს გამარჯვება აუცილებელია. მაგრამ საქმე ის არის, თუ რომელი ამათგანი უნდა დამარცხდეს და თუ რისგან არის დამოკიდებული გამარჯვება. დამოკიდებულია ეს უკანასკნელი ადამიანის შინაგან თვისებიდან, თუ მხოლოდ გარეგანი პირობებისაგან? საქმეც ის არის, რომ ადამიანის შინაგანი თვისებანი აქ ეერაფერს განდებიან; ყოველივე დამოკიდებულია აქ იქიდან, თუ რა მიზარებულებას მიიღებენ მატერიალური წარმოების გარეგანი პირობები. სწორეთ, აი, ამაში მდგომარეობს მთელი ტრაგიზმი ისტორიისა: ადამიანის სულიერი შინაარსი პირდაპირ ეწინააღმდეგება და უარს ჰყავს გარეგან პირობებს; ეს უკანასკნელი კი შეუბრალებლათ შლიან ადამიანში ძველ შინაარსს და, გინდა არ გინდა, წერენ შიგ ახალს. მაგრამ რამდენ ტანჯვათ და წვალებათ ღირს ეს! დიდბანს ებრძვის ადამიანის „შინაგანი“ ბუნება ამ გარეგან პირობებს, მაგრამ დამარცხებული მაინც თითოევე რჩება.

ყველ შემთხვევაში ამისთანა დროს ჩვენ გვხვდეთ ორ ცოტათ თუ ბევრათ გამორკვეულ მიმართულებას: ერთი იკავს ძველს, მომავლეს წეს-წყობილებას თავისი „წმიდა“ ზნით და ჩვეულებებით, მეორე კი — ახალს, ანუ როგორც მას ძველი წესის წარმომადგენელი უწოდებენ „გარყენილ წეს-წყობილებას“; პირველი ხმარობს მამა-პაპურ, აკეთილ-სინდისურ იარაღს. მეორე კი — სრულიად ახალს, ყოველად „უსინდისოს“. ბრძოლა მათ შორის მით უფრო მწვეულება, რაც უფრო და უფრო ახლოვდება წამი ერთის საბოლოოთ გაქარწყლებისა და მეორეს გამარჯვებისა. როგორც ზეით ვამბობდით, სწორეთ ჩვენ ეცხობა-

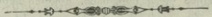
ერობთ ამ ნაირ შესანიშნავ ღრთს. ამიტომ ადგილი ასახსნელია, თუ რათ არსებობს ჩვენ საზოგადოებაში დღეს ორ გვარი მიმართულება ანუ შეხედულება ჩვენი ცხოვრების მიმდინარეობაზე. უმრავლესობა ჩვენში იმ აზრის არის, რომ ყოველივე ახალი, ძველათ უცნობი, მხოლოდ ხელოვნებითაა ჩვენში შემოტანილი, და უსათუოთ უნდა გაქრეს, და თავის ადგილი დაუთმოს ისევ ყველაფერ ძველებურს. საგულისხმო აქ ის არის, რომ ვინც ყველაზე უფრო მეტს გაიძახის ძველი, მკედარი, წეს-წყობილებების აღდგენაზე, თითქმის ისაა ყველაზე უფრო გამოკვლეული ახალი პირობების გველენით, და სწორეთ ამიტომ ახლდენ ისინი საზოგადოთ ყველაზე საზიზღარ შთაბეჭდილებას. მეორე მხრით, უფრო გონიერი ნაწილი ამავე ძველი მიმართულებისა, გრძნობს რა ახლის შეუბრალებელ ძალას, რომელიც მუხრს ადენს მის სათაყვანებელ წეს წყობილებას, მხოლოდ სასოწარკვეთილებით ხელების გაქვეით აცხადებს თავის პროტესტს. ეს უკანასკნელი, რასაკვირველია, უფრო შესაბრალონის არიან! ჩვენ აქ არაფერს ვამბობთ მეორე მიმართულების, ე. ი. ახალი წეს-წყობილების შეგენებულ წარმომადგენლებზე. უმთავრესი საკითხი იმაში კი არ მდგომარეობს, ძველმა გამარჯვოს თუ ახალმა, არამედ იმაში, თუ რა იბადება დეთარდება საზოგადოების გულში; ჩვენთვის აუცილებლათ საქროა ამის შეგნება, რათა ჩვენი მოლოდინი არ გაკრუდეს და შრომამ ტუფილა-უბრალოთ არ ჩაიაროს. ერთი სიტყვით უმთავრესა საკითხი, რომელიც ჩვენ ყველაზე უფრო უნდა გვაინტერესებდეს, იმაში მდგომარეობს, თუ რომელი მიმართულების წარმომადგენელი, ძველის თუ ახლის, არიან უმთავრესთაან ახლო, იმ პირობების მიხედვით, რომლებშიც იმყოფება დღეს ჩვენი საზოგადოება. თავის თავთ იგულისხმება, რომ ამ საგნის გამორკვევა ჩამდნათ საქროა და ღირს—მნიშვნელოვანია ჩვენთვის, იმდენათ ის საძნელია. ყოველ გვარი მსჯელობა, დამყარებული მარტო მაღალ ფრანგებზე და გრძობებზე, თუ მას მკაცრი და საფუძელიანი ფაქტორი გამოკვლევა არ მიუძღვის, ფუჭათ ჩაივლის. აი, ამიტომ მიგვიჩნია ჩვენი საშინაო საქმეებზე სჯაბაას მგტათ საძნელი საქმეთ. დიდ სიფრთხილესთან ერთათ აქ საქროა ვრცელი და ფართო მოამზადება. უმისოთ კი, „ლორის თავი“ და „გაზინაყი“ ჩვენ თვალში უფრო დიდ რამეთ ჩაითვლება, ვინემ ჩვენი განვითარების და აღორძინების არსებითი პირობები.

დასასრულ ჩვენ გესურს აქვე ცოტა უფრო დაწერილებით შევეხოთ ჩვენ მომავალ „მიმოხილეთა“ საგნებს. რასაკვირველია, წინასწარ განსაზღვრით და-

სახლებია იმისი, თუ რა და რა საგნებზე გვექნება ჩვენ ლაპარაკი. შეუძლებელია, მკითაველი ნათქვამი. დანაც დინახავდა ჩამდენიმეთ, თუ რა გვარ მოვლენათა ექნება მიქცეული უმთავრესი ჩვენი ყურადღება. შევნიშნათ მხოლოთ, რომ სხვა-და-სხვა შემთხვევანი და მოვლენანი საზოგადოებრივი ხასიათისა, ჩვენი ლიტერატურის უფრო მნიშვნელოვანი ნაწარმოებნი და აგრეთვე ადკოლობრივი რუსული ტურნალ-გაზეთობის შესახებ სჯაბაას შეადგენენ ჩვენი „მიმოხილვის“ საგნებს. ამასთანავე საქროა იქნება ზოგიერთი მოვლენის აღნიშვნა და განმარტება უცხოეთის ცხოვრებიდანაც, რამელთაც მეტი თუ ნაკლები მნიშვნელობა ექნება ჩვენი საზოგადოებრივი ცხოვრებისათვის.

ამნაირათ ჩვენ ვხედავთ, თუ რა ფართო და ვრცელია ჩვენ მიერ განზრახულ „მიმოხილეთა“ პროგრამა. ჩვენ ჩათვლით თავის მოვალეობას შესრულეულათ, თუ ცოტათი მაინც უშეს მოვეყნთ ჩვენ დღევანდელ ვითარებას და ჩვენ მიერ წარმოდგენილი პროგრამის სულ მცირედ ნაწილს შევასრულებთ.

ფ. შკოპქედელი.

***

ამოიცვალა ქვეყანა...
 დრო დადვა გასაქროია;
 აღარეის კვლავინდებულათ
 აღარ უციინს პიროია!..
 კაცო აღარ ჰგეფს კაცურ კაცს,
 ქალს აღარ ეთქმის ქალობა!..
 დიდს და პატარას ერთობით
 ყველას ეტყობა ყალობა.
 ვინც გინდ აილით-გაზიხრიკით
 და გამოცადოთ საქითა,
 გინდ უსწავლელი და გინდა
 განათლებული სწავლითა,
 გინდ ისიც ვინაც რამ არის
 კეთილის მქადაგებელი
 და ისიც ვინც რომ ქონებით
 მეგრის არს შემადლებელი,
 ვერ მივენდობი ვერც-ერთსა!..
 ვერ ვერწმუნები გულითა!..
 ვერც დაეიჯრებ, რომ სადმე
 მაღალი იყოს სულითა!..

დასანი.

ჩვენი მწერლობა.

„...ნიონითებს და ნიონითებს“... ვტოვებ უ.
 არაგვისპირელს; „ოვადეპი“. მოხრობა განდვილსა,
 „მოაბებე“ № VII. „პბილბი“ — განდვილსა, „მოაბ-
 ბე“, № VIII. 1896 წ.

მცნაური ფათერაკი სდევს ქართველ მწერალ-
 სა და მს მწერლობას: „ზოჯგერ მზე და-
 ცქერს და ზოჯგერ ცა რისხვით მოუქუბდენ-
 ბის“. ეს ფათერაკი ქართველ მწერალს ნამდვილ,
 ტიპურ ქართულათ, და არა ევროპოულათ, ეწევა
 ხოლმე. საქმე შემდეგში მდგომარეობს: ლამაზი „ზე-
 ჩა, რაღა მკლავ“ — ის შემდეგ ბ. არაგვისპირელმა გეი-
 ძუნა ჩვენ, მკითხველებს, ახალი ეტიუდი, „... ხით-
 ხითებს და ხითხითებს“... , რომელს, რომც გესურ-
 დეს, მიანც ვერ ვაქებთ, ვერც ფორმითა და ვერც
 შინაარსით. მოუფიქრებელი და შეუფუჭავებელი,
 და ამაში ჩვენც გვიდევს ბრალო, ქართველ მკი-
 თხველებს. ჩვენ, ქართველებს, *ჩვეულებით გვაქვს,
 თუ ვაქებთ ვინმე — ქება უშუაგვერავლისა, და თუ ვა-
 ძაგებთ — ძაგება უუფსკრულესი. გულზე ხელ დადებით
 უნდა ვალიაოთ, რომ გვეჭირს და გვაქვს ყველა ესე
 და არ მოგვდვამს და არა გვაქვს დისციპლინა, სკო-
 ლა შეთვისებული. იმ ევროპეიზმსა ვართ სრულე-
 ბით მოკლებული, რომელიც თვის თავსა და თვის
 მომხმსაც სასტუკ კანონებს აქვემდებარებს ცხოვრ-
 ბაში და მწერლობაში და მით ერის ხასიათს წრთე-
 ნის და განამტკიცებს. იქ, იმ ევროპიზმის შიდაზო-
 სამულაბებელიმ, ევროპეიზმის ცხოვრებას და ლი-
 ტერატურაში, ვერ ვაბედვას და ვერ ამოჰყოფს თავს
 ვერც ერთი თვალ-ამღერეული, პირ-დაუზანელი და
 თმა-დაუფარცხნელი მოვლენა. თუ ვაბედა და... „Ici
 donc!“-ის მიადანებენ, ცხარე ქოქოლას მიაყრიან და
 სირცხვილულ-ქმნილს იმ წამსვე თვის სორაოში შეა-
 ძგრენ-შეაბძანებენ. ჩვენ ქართულ ცხოვრებასა და
 მწერლობაში კი ამგვარი თვალ-ამღერეული, პირ-
 დაუზანელი და თმა-დაუფარცხნელი მოვლენა ლამა-
 ზით და არხვინათ ამოჰყოფს ხოლმე თავს და ყველ-
 გან ტყბილათ და საყვარლათ მიღებულა.

„Le style — cest l'homme“, ამბობენ ფრანგე-
 ბი. ჭეშმარიტებაა. აგრეთვე ჭეშმარიტათ იტყვის,
 რომ ადამიანი და მისი სიტყვა — ერთია და ერთია —
 ერი და მისი მწერლობა. სიტყვა და ადამიანი განუ-
 შორებელნი არიან ერთმანეთისაგან და ადამიანი სი-
 ტყვით გამოიკნობის.

მთელი ჩვენი ერის სულიერი, შინაგანი წყობი-
 ლება მის ვარგვან ნივთიერ წყობილებას უდრის და

ემგზავსება ყოველისფერში. აგრე ჩვენში და აგრე
 ყველგან. ჩვენი ოჯახის ნაშენობა, კონსტრუქცია,
 არქიტექტურა ჩვენი სულის სურათ-მოძღვარ-არქი-
 ტექტორისაგან არის აშენებულ-აგებული და ჩვენი
 მწერლობაც იგივე არქიტექტორის ნაშობია, იმ არ-
 ქიტექტორისა, რომელსაც ჩვენებურათ ჰქვია უ-
 დარდელობა, უდისციპლინობა და ტყბილ-პატრიო-
 ტობა.

ყველა ეს ჩვენი ლამაზი ღირსებანი ყოველგან
 და ყოველთვის გვიხდენენ ჩვენ საქმეს და, სამწუხა-
 როთ, ბ. არაგვისპირელსაც წაუზღინეს მისი ახალი
 ეტიუდი „...ხითხითებს და ხითხითებს“... , წაუზღინეს
 იმიტომ, რომ ბ. არაგვისპირელი ქართველია და ჩვენ
 ქართველები ვართ და ერთმანეთს ალოლ-ლომობიე-
 რათ ეგვიდებით. მე დარწმუნებული ვარ, რომ ბ.
 არაგვისპირელი, როგორც ნიჭიერი, სიმპატური მწე-
 რადე, თითონ გრძნობს თავისი ეტიუდის ნაკლუ-
 ლევენებას, მაგრამ უდარდლობამ დაძლია; „... ხომ
 იმათთვის, ჩვენ ქართველებისთვის შეგითხზავს და და-
 გვიწერიაო და გაუშვი, იარას აქ ჩვენში, არაფერი
 უჭირსო“, წაუჭურჩულა ამ უდარდელობამ ყურში
 ბ-ნ არაგვისპირელს და ხელიდან ეტყუდი გააშვე-
 ბინა.

რას ხედავთ ჩვენ ამ ეტიუდში? რასაკვირველია,
 თვალ-პირველათ მის სათაურს და ამ სათაურიდან
 დაიწყეთ. ენახათ, ეთანხმება თუ არა ეს სათაური
 ეტიუდის შინაარსს. ეტიუდში გამოყვანილია უზნეო,
 à la française ექრალოა არსება, სახელათ ანნა,
 რომელმაც ტყბილი საწამლოვი ჩაუწვეთა ეტიუდის
 გმირს ყურში და ვაჭრა თვის მეუღლესთან ხელი-
 ხელ გაყრილი. გრძნობ-ის დამათრობი საწამლოვი რამ-
 დენი იმე სტყვიდან იყო შეზავებული: „ხომ გაიგო-
 ნით, რასაც ქაიხოსრო გეჭრნებათ?!... — არ დაგვიწყ-
 ეთ, გეწვიეთ ამ ზაფხულსა!...“ ამ საწამლოვს შემ-
 დგ წერლიც დაემატა და მოჯადოებული ყმაწვი-
 ლი გაფრინდა კველუცის მიმართ. დასაწყისი ცოც-
 ხალი და მოძრავია.

მოულოდნელათ იკლუტის მეუღლემ, ბედკრუ-
 ლი ქაიხოსრო, არღვეს ამ ყმაწვილ ტრფიალთა
 ტრფიალებას. იმათ „ხევენა-კოცნა მტლან-შამტლუმს“
 მოუდარაჯებს და მრისხანე შურის-ძიების მსგავსათ
 ამოჰყოფს თავს ბუჩქებიდან. კეკლუცი კი მის გამო-
 ჩენადიან ასწრობს წაშხდარი საქმის გასწორებას. ერთ
 ლაზათთან სიღას აჭმევს თვის ტრფიალსა და ამ სა-
 შუალებით იგი ქაიხოსროს თვალში მისი კლთენილი
 სიყვარულის მოძალადე ქურდ-მატაცებლათ გამო-
 ჰყავს.

ვაჭრა ტრფიალების უქანონა ქურდი და და-
 მშვიდად კველუცის კანონიერი ქაიხოსრო. კველუ-

ცამ ეს არ იქმარა და ისე მოულობო თავის მეუღლეს გული, რომ კიდევაც შეაყვარა და შეაბრალო გამქარალი თვისი ტრფიალი და ახლა სიკვლევით საესე უსტარსა წერს და პატრონს თითანაც და ქაიხოსროს მავითრათ. გამქარალს ახლა სხეანათით მადას უღეობებს კვლუტის უსტარი. მას შესძადა მისი საზოზარა მუხანათი სული და შეუყვარდა მისი შენიერი და გემრიელი ხორცი. ვანა როგორ არ შეუყვარდებოდა, როგორ არ აღუშუთავდა და არ აურევდა მის ხორციელ გრძნობებს კვლუტას შემდეგი სტრიქონები: „ისე მოუღლებ ჩემ ბებრუტუნას გული, რომ ახლა მე და შერ ერთ საბან ქვეშაც რომ გენახას, არაფრათ მიიჩნევს“.

მიქარის გამქარალი ისევე თვის ხორციელ სატრფოს მიმართ და ახლა სულ მასთან არის. მათი გულეები დღე და ღამ სულ საერთო გრძნობის საბან ქვეშ არიან... ქაიხოსრო კი იმათი ყოფაქცევით სტებება ზე საიამუნებით „ხითხითობს“... მაგისტანა ქაიხოსროს კი რა უთხრათ! მისი ხითხითი ეტრუდის სათაურათ კი არა, ტუთილათ სასხუნებელათაც არა ღიოს, ისე, როგორც მთელი მისი არსება, რა არის ქაიხოსრო? ჯირკი და სხვა არაფერი, ამ ჯირკზე დაგეიხატა აეტორმა კვლუტათა კვლუტობა და სათაურათ „დგირი“ დაუსვა.

რა გამოსაყვანა მოთხრობაში ჭეუ და გრძნობა ჩლოტე გეამი? ამისთანა არსების სულსა და გულში მხატვრობის გასაქანი არა აქვს: — სათუთნაც უნდა გაქარდეს — ყველგან ცივსა და მაგარ კლდეს შესასკდება. ამისთანა გეამის ფიქრი და მოქმედება — კოდალას კაკუნია და საცხეველის რაკუნი. კოდალას კაკუნსა და საცხეველის რაკუნს კიდევაც გაცილებით მეტი შნო აქეთ ამაზე. კოდალა თავისი კაკუნით ტყის მეუღრობას აღზავთებს და საცხეველი კი თავისი რაკუნით წმინდა გაცხელებს ღამს გეაკეთებს. უჭკურს ჭეუთ კი არც არაფერს გვილთავთებს და არც არაფერს გეაკეთებს. მხოლოდ იმითა ჰგავს მისი ჭეუა კოდალას, რომ სულ ერთნაირათ კაკა-კუტობს და იმითა ჰგავს საცხეველს, რომ, რაც გინდა შინარსითა, რაც გინდა ცხოვრების წყლით ავსათ, ერთს უგემურათ დაიხიბებს, აიწევა და ერთ ადგილსა ჩაქარავს სტვირს.

ამისთანა გეამს აღირსა ბ. არაგვისპირელის უღარდელობამ სათაური და ბოლო ეტრუდისა.

ახლა შევეუდგეთ იმის განხილვას, თუ რას ჰქევა მწერლობაში სათაური. სათაური მწერლის ნაწარმოების აზრი და შინარსია, ეს აზრი და შინარსი ზოგჯერ მისი ნაწერის პირველ სტრიქონიდან გამოცხადდება ხოლმე და შემდეგ მთელ ნაწერის სიგემზე მოძრაობს და მუშაობს, ზოგჯერ კი ნაწერის ბოლოში

დაიბადება ხოლმე, თავისუფლათ, ლამაზათ, უტკივრათ და უბებრიოთ. პირველ შემთხვევაში ნაწერი სათაურისაგან პირველ სტრიქონიდანვე განთავისუფლებული, მეორე შემთხვევაში კი ნაწერის ბოლო სტრიქონებამდის არის იმთ ოსტული.

წარმოიდგინეთ ახლა, ღირდა თუ არა ორსულობათ იმისთანა ორსულობა, რომლის ნაყოფათ გამოგვეცხადებოდა... ქაიხოსრო? სწორე მოგახსენოთ არ ღირდა და არც ეღირება არას ღროს და არაფერ შემთხვევაში.

ბ. არაგვისპირელის ეტრუდის განზრახვა, აზრი კარგი გამოსაყვანებელია, კარგი მასალა და მას გულდასმით შემუშავება უნდოდა. კვლუტე ქალის გული საფრთხეთა ბუდეა და მისი გამოქვეყნება კარგი რამ არის.

მორათ თვალი ყველგან, გადაკვლუტებული თუ არ არის ქალთა ქვეყანა. ამა თუ კარგი ნაყვით ბძანდებით, ისე გარტანეთ კვლუტათა საზოგადოებაში თქვენი გული, რომ ან მარჯვნიდან-მარცხნით, ან მარცხნიდან-მარჯვნით განგმირული არ გამოგყვით.

„დამნებდით!“ შეუთვალა სპარსეთის მკარობელმა თერმოპლის ხეობაში სპარტანელ გმირს ლეონიდეს და მის რაზმს; „დამნებდით, თორემ ჩვენი სპარსული ისრები მზეს დაგზნებლებენო!“

„რა გევიჭირს, ჩვენ ჩრდილშიდც კარგათ ეიომებოდა“, შეუთვალა ჰასუსთან ლეონიდემ.

და ამა ახლა ჩვენ ცხოვრებაში თუ გამოვა იმისთანა ლეონიდე, რომ ამჯერად ჰასუსი ჰკადროს ჩვენ კვლუტთ, რომელთაც ბეგერს დაუბნელეს თავის კვლუტე თვალებს ისრებით მზე და გამოუღამეს თვალები.

ჩვენი ღროის ლეონიდები მორჩილებას არჩევენ: ნაკლები სახიფათოც არის და ტყლით გამოსაყვანებელიცა.

ერთი ამისთანა ჩვენი ღრ. ის ლეონიდეა ბ. არაგვისპირელის ეტრუდში გამოყვანილი — კვლუტის ტრფიალი; მაგრამ მას მაინც მეტი სიცოცხლის ნიშან წყალი ატყევა, ვინემ ჯირკ-ქაიხოსროს.

დაგერჩა ახლა თითონ კვლუტე სამუსაიფ-ბაასათ. ყველაზე უფრო ცოცხლათ ესა ჰყავს ბ. არაგვისპირელის გამოსახულ-გამოყვანილი, ყველა მის სიტყვასა და მიხერა-მოხერაში სიკვლუტის სხივი გამოკრთის. ქაიხოსროსათვის რომ, მის მეუღლის მსგავსათ, ცოცხალი სული ჩადევა აეტორს და ეჩვენებინა ჩვენთვის ის ზნა, ის პრაუტესი, რომელმაც გადუბრუნა და მოულობო გამწყარალი გული ქაიხოსროს, ჩვენგან მაღლობას ეღირსებოდა. მაგრამ აეტორი აჩქარდა და სჩქარავს ქეზულსა, ხომ მოგესხენებათ, ისწყარე გამობლი ჯობნის. აეტორმა შე-

მოაფანტა თავისი ნიჭის სხივები მხოლოდ კვლევადი რაინდსა, რაინდები კი ბნელში და უსინათლობაში დაავდნო.

რაღა ბევრი მოგაწყინოთ, ისეც ძრიელ გამოქიანურდა ჩემი წერილი და მეშინია რომ ბ. არაგვისპირელის პატარა ეტიუდთან შეუხამებელი არ გამოვიდეს.

ძველ საბერძნეთში ერთი ქალაქის მოქალაქეებმა ერთი იმ დროს განთქმული ფილოსოფოსი მოიწვიეს და თავისი ქალაქი დაარსინეს. ქალაქი პატარა იყო და უზომო დიდი კარები კი ჰქონდა. „რა აზრის ბძანდები ჩვენ ქალაქზე?“ ჰკითხეს მოქალაქეებმა ფილოსოფოსსა.

„ჩქარა დაკეტეთ კარები, რომ თქვენი ქალაქი შიგ არ გაგებაროთ.“ — უპასუხა ფილოსოფოსმა.

მეც: სანამ მკითხველის აზრს შევითვალადე, ჩქარა უნდა დავეტო ჩემი უზომო დიდი წერილი, რომ ბ. არაგვისპირელის პატარა ეტიუდი შიგ არ გამოვაროს.

ი. ნავაშიძე.

(გაგზავლეს შემდეგ)

უფრნალ-გაზეთებიდან.

წმასწავით. ახალ სპარსეთის შახს მუზაფარ-ედინს „Indépendance Belge“ ის კორესპონდენტის სიტყვით, სხვა-და-სხვა რეფორმები შემოაქვს თავის ქვეყნის მდკამარობის გასაუმჯობესებლათ.

ხარჯის შესამოკლებლათ მან დაითხოვა 8,000 მოხელეებზე მეტი; რადგანაც სპარსეთში აქამდის სახელმწიფო მოხელეები დიდ სიბოროტეს წარმოადგენდენ ხალხისათვის, ამისათვის ეს ზომა ყველასათვის სასიამოვნო დარჩა.

შემდეგ შახმა შეამკირა ხარჯი თავის სასახლის შესანახათ 150,000 კრანამდის (75,000 ფრანკი), მაშინ როცა ნასრ-ედინის დროს ეს ხარჯი ხუთ მილიონ კრანამდის აღიოდა, რასაკვირველი იმას გარდა, რასაც შახი თავის ყვრძო საშუალებიდან ხარჯავდა.

მეორე ახალი რეფორმა გუბერნატორების და ნიშნას შეეხება პროვინციებში. აქამდის ყველა გუბერნატორები პირდაპირ იჯარით იღებდენ პროვინციებს, ასე რომ ყიდულობდენ გუბერნატორობას მეტ თუ ნაკლებ ფასათ და ამასთანავე რეზულობდენ ქრთამს უსახლგროთ. ამ ყვამათ გუბერნატორები ეე-

როპოლათ უნდა მოეწყონ, ე. ი. ჯამაჯირს იღებენ, ქრთამის აღება კი აკრძალულია. ჯარების უმთავრესი სარდლობა თვით შახმა იკისრა და აგრეთვე სამხედრო მინისტრის მოვალეობასაც ის ასრულებს. თავის ბიძაშვილი პრინცი ფერმან-ფერმანი შახმა დაიწინა ტეგერანის გუბერნატორათ და თავისი სიძე ინყინერი სამილ-დოგლედო, რომელმაც განათლება გერმანიაში მიიღო, ზღვის მინისტრათ.

ამ უქანსკელ შახს გააერკვეს ხმები, რომ ერთმეც ახალ შახს განზახვა აქვს მომავლ წელს ევროპაში იმოზაუროს. „Indépendance Belge“-ის სიტყვით კი ის მხოლოდ პარიტის მსოფლიო გამოფენის დროსთვის ემზადება ევროპაში წასასულიათ.

კარცერი და ტიკტორა.

ძველის ძველი ამაღი.

გუბდენი ჩემს შეგობას ს. მ. კვ-ის. *)

მ წერილის წაკითხვის შემდეგ ისე ბურანში გაეგზიე, რომ დიდ ხანს გონზე არ მოვსულივარ. ახლა მთლათ დაჯანბნულით ეიცრძენი ჩემი თავი. მამის იმედი მქონდა, იქნება მან მოუღოს ბოლო ჩემ ტანჯვას-მეთქი და ახლა ეს იმედიც დამეკარგა. ამიერიდან მთელი ჩემი არსებით უნდა დავმორჩილებულიყვი უფროსების თვითნებობას, რომ ამით ქვეყნის ბარგათ ვახლომა თავიდან მომეშორებინა.

ჯერ კიდევ ამ წერილიდან მიღებული შთაბეჭდილების გამოვინს ქვეყნევი, რომ უცებ გვერდით თედორემ ჩამიარა და ხელში, არავის არ დაუნახავს იცე, წერილი ჩამიკოცა: — არავინ დაგინახოს, ისე წაიკ-თხე და მეერ რაც გადაწყვიტო, შემატობინეო, მითხრა მან და წავიდა. — რა ამაღეია, გამიელვა თვეში, ავდენ ხანს არავინ ჩემს ამაღეს არ კითხულობდა და ახლა კი ორი წერილი შედზედ გამოიგზავნეს. ბარათი რაღაც გამოუთქმელი მიმღევალებით გავსენა, დავებეცე მაშინვე წერილის ბოლოს. გავსენებოდი იმას, ეისიცი იმედი ყველაზე უფრო ნაკლებათ მქონდა. მწერდა მოხუცებული ბიძა ჩემი. მისმა ბარათმა ჩემი გული სიხარულით ააურთათვანა. — შევეტყეო, ამბობდა ის სხვათა შორის, რომ შენ საპრობილემში ჩაუვდინხართ, იმიტომ რომ ლენო გავსენენბა. მადლობა ღმერთს,

*) ის. „კვლი“ № 38.

რომ ვე კანონი მართა მოსწავლეებზე ყოფილა, თორემ მაშინ ხომ მე მთელი ოჯახით საპრობილე-ში უნდა გადაესახლებულიყავი. უთხარი მაგათ: ცოტ-ცოტა ყველაფერი კარგია და გადაჭარბებული კი არაფერი არ გვატოვა, ჩვენ კაცს რომ ღვინო და-აკლდება, მას მაშინ ჯანიც მოაკლდება და ჯანი რომ მოაკლდება შრომასაც ვერ შეიძლება და თავშიც სხვანაირი ქარი ბერყვას დაუწყებს-თქო... შენ გული არ გავრტყდეს, მარჯვეთ იყავი, კარგათ ისწავლე და მე თუ ცოცხალი ვარ, არაფერს არ დაგაკლებ. ახ-ლა გიგზავნი ერთ ტუკორა ღვინოს, ჩურჩხელებს, ინდოურს, გოჭა და ცოტა სხვა რამესაც. ერთი მა-ქაურებს ჩვენებურათ გაუმასპინძლი... ახა შენ იცი, როგორ ყოჩაღით იქნები... სწავლაში, იცოდე ყვე-ლას აჯობე, გვარი არ შეგვირცხვირო... არ დაჯა-ერიანდე, ნურაფრის ნუ გეშინია, ვამარდი ..

ეს სიტყვები ჩემ გულს განმკურნებელ მალა-მობთ წაეცხო. ამ წერილმა ჩემი არსება თითქო მთლათ ერთიანათ განაახლა. ვაჭკრა უწინდელი და-ჩაგრული მდგომარეობა, მასთან გამშორდა ჩვეულებ-რივი დაღრმეილობაც, კვლავ გამეფდა ჩემში ძვე-ლებური სიმკვირცხვე, კვლავ დამიბრუნდა ძველე-ბური სითამამე; მთელი ჩემი სულიერი არსება ამ წამში, ცოტა ხნით მაინც ერთიანათ გამოიკვალა. მე ერთი, გათამამებული შევლსავით შეაკურთხე-ლი, ჩვიდე წერილი უბეშა და ამხანაგებთან გაეძე-ცი, რომ ისანი ახალი ამბით გამეხარებინა.

— რა განაჩოთ, რა განაჩოთ! ჩემთვის ერთი ტუკორა ღვინო გამოუგზავნიათ, კადე ჩურჩხელე-ბი და...

—სსუჰ,—მომამახებს იქიდან-აქედან და პირზე ხე-ლა მომადარეს.—ჩუმათ თქვი, არავენ შეგიტყოს, თორემ იმისთანა ტუკორას მოგცემენ, რომ თავი დაგავიწყდება,—მითხრეს იმათ რაღაც სადღულო-ხმით.

თითქო თავზე ერთი კოკა ცივი წყალი დამას-ხესო, ისე იმოქმედა ჩემზე ამ სიტყვებმა, თან ისე დააწვა ჩემ არსებას ის გამოუთქმელი სიძიმე, რა-მელიც ჩემს მოღრეკას ღამობდა.

— ღვინო მოგივლდა? ჩამკითხა ერთა ჩუმათ. მე ხმა ვეღარ ამოვიღე.

— თქვი, ნუ გეშინია, ჩვენ სიახლოვეს ახლა ჯამუშეთავანი არავენ არის!

— მომივიდა მგონია, ეუბასუბე მე უფუნებოთ.

— საიდან შეიტყე?

— თედორემ მითხრა.

— ჰოო, ახა მართალი ყოფილა, წავიდეთ უფ-როს მოსწავლეებს შევატყობინოთ.

ამას შემდეგ განკარგულება „უფროსებმა“ მო-

ახდინეს. არჩიეს, არჩიეს და გადაწყვიტეს, რომ მარ-ტო ტუკორა და ცოტადენი ჩურჩხელა თედორეს პანსიონში უნდა შემოეტანა და დაედო ღვინოები ძველი ტანისამოსებას საწყობ ოთახში, სადაც არა-ვინ არ შედიოდა უფროსთავანი. იმ დღეს შაბათი იყო. ყველა რომ ლოცვაზე წავიდოდა, ჩვენ თო-თო-თითათ უნდა გამოგსულიყავით ეკლესიიდან, დაველიათ თითო ჭიკა ღვინო, ზედ ჩურჩხელაც და-გვეტანებინა და დანარჩენი კი უნდა გავეგზავინა სა-სწავლებლის საავთმყოფოში შესანახავათ, სადაც პანსიონთან შედარებით ბევრათ უფრო მეტი თავი-სუფლება იყო. ზოგს იმ საღამოსვე, ზოგს მეორე დღეს უსათუთო ავთმყოფობა უნდა მოგეგვანებინ-და და ამით საავთმყოფოში თავი უნდა ამოკეთო, სადაც, რა თქმა უნდა, ჩვენ წინ გამოვლდებოდა, სუფ-რა, რომელსაც დაშვებებდა: ჩვენებური შავი ღვი-ნო, შეპიჭიებული გოჭი, ჩასუქებული ინდოური, კინტილი ყველი, ქადის პურება და ქადის ლავა-შები; წარმოიდგინეთ, ბიძიას მწენილიც კი არ და-ვიწყებოდა...

დაჭრა საღამოს ექვსმა საათმა და სასწავლე-ლის გატეხილმა ზარმაც რეკა მოუშვინა. მოსწავლეე-ბი როგორიანა ჩაგვაშკრავეს და საუდარში წავაგახეს. მე რაღაც უცნაურ აღტაცებაში და თან გამოუთქ-მელ შიშში ვიყავი. ბავშვ ღიმილი არ მშორდებ-ბოდა, მაგრამ ამასთან თუხებში ახარებული კანკა-ლი გამიბრუნდა ხოლმე, ყურები თითქოს ჩამოყრი-ლი მქონდა, მაგრამ თვლები კი ეშმაკურათ იქით-აქით გარბოდ-გამობოდა. დიახ, მე მიხაროდა და ეიტარებოდი, აღტაცებაში ვიყავი მოსული და ეწუხ-დი, გულაღთ ვგრძობდი თავს, მაგრამ მაინც ვკან-კალვდი. ავერ ერთა „ჩვენთავანი“ კიდევ გვიღარ გარეთ. ის რომ გარეთ გასული დავინახე, მე ვეღარ მოვიხსენე ჩემს ადგილზე, რაღაც ძალამ მთლათ დამიმორჩილა და ჩემდა უკითხავათაც ადგილიდან დამანძრია. გავუარე აღმზღელს, შეჩერდი ცოტა მის წინ, შეგებდე მას ღმობიერათ და ტუჩებიც გავაც-მაკურე. ჩვენ თითქმის ყველანი ამწარათ ეთხოვე-დით ხოლმე მას გარეთ გასვლის ნებას. მან თავი დამიქნია. მე უზრდულივით გარეთ გავეცაწე. შევი-ძარე მაშინვე ტანისამოსების საწყობ ოთახში, ავთ-ვალ-ჩავათვალევიერე, მაგრამ ტუკორა ვერსაღ დავი-ნახე. მეტე ავწე ერთ კუთხეში მისერილი ტანისამო-სი და პატარა კუბრივლსაც ხელი წავეღლე, რომე-ლიც კინაღამ ვადმობხტა იატაკზე. მისი ხელში დაკვება ძლიეს მოვასწარი, რომ გარედან რაღაც ხრიგნი მომესმა. ტუკორა მაშინვე იატაკზე გავკატრიალდე და მე ნელ-ნელა გამოვიპარე. გარეთ ვერავინ

დევინანტე, მაგრამ მაინც გულის-ფანქვალთ მი-
ერბინე იმითან, ვინც მე მ-ცუღდა.

— რა ამბავია? მომამახეს მაშინვე.

— არის, მაგრამ...

— რაღა, მაგრამ!

— კაცო რაღაც ზრიგინი მომესმა, იქ რომ ვი-
ყავი.

— ტკეპრა თუ კია, სხვა ნურაფრის ჯავრი ნუ
გაქვს; ახლა პანსიონში ჩვენს მცირე არაიენ არის.
აბა წაივდიეთ.

მე წვეულები და ისინი კიბით ხელში, უკან შო-
რი-ახლო ვამოწყვენ. შევედიოთ ოთახში.

— აბა სადაა, დამაულოლო გაცქე?

— არა, ავერ არის, ვუბასუხე და თითიც იმ
ადგილს მივაშვირე, სადაც ტკეპრა დეტოვე. მაგ-
რამ უცებ ტანში რაღაც ქრკოლამ ვამიარა, თით-
ქოს თავში მიხე დამეცა და მიწასთან გამასწორა,
ტკეპრა ევლარსად დევინანტე.

— მერმე სადაა! ჩამიფურჩოვს იმათ.

— მე აქ დეტოვე...

— მერმე აქ რომ არ არის? რას გაჩერდა, თქვი
კაცო! აქ თუ დეტოვე სად წაივდიოდა?

— მე რა ვიცი! ტკეპრა მრავალი იყო, იქნე-
ბა სადმე გადაკოტრაილდა. ამოვიღე, როგორც იყო
ხმა, დაუწყვეთ ძებნა. მთლათ გადავატრაილეთ იქაუ-
რობა, ჩურჩხელა ენახეთ და ტკეპრა კი ვერა. თი-
თქო რამემ ჩაყლაპა ან ფრთები გამოიხსნა და გაუ-
ჩინდა. გამტყულებული კარგა ხანს ვუშვარდით ერთ-
მანეთს და ვერაფერი კი ვერ მოგვეფიქრა. მერმე
ერთს წამოაცდა:

— ალბათ ესეც თედორე წაივდიოდა!.. ყველა
თედორესთან გაეიქცით.

თედორემ რომ ეს ამბავი შეიტყო „იტყვილიც“
თავში ხელი—ვაი! რავე დადღუპულეფართ ამდენი კ-
ცი! ტკეპრათი სწორეთ დაქირული იქნება. დაიწყე-
ბენ ამაზე გამოძიებას და მეც ხათბალაში გავები
და თქვენიცო. ჯერ ყველამ ითარეთ, დაუშტა მან,
ტკეპრათი, რას ჰქეა არ-კი ვიციოთ-თქვა, უთხარიოთ,
და თუ საქმე წახვებს, მერმე რამე უნდა მოგიფიქრო-
თო...

III.

რამდენიმე წაწში ეს ამბავი, თითქმის ყველა
ქოსწავლებებმა იცოდა. საყდარშივე ეკითხებოდენ ერთ-
მანეთს:—რა ტკეპრა! ან რა დამართა-ა?

— იმისთვის, ვეკრ რამ დასა, გამოუგზავნიათ
სოფლიდან, მაგრამ... გაფრთხილათ, უბასუხებდენ და
ლიმლით ჩემსკენ გამოიხედუდენ. ლოცვა გათავდა.
საღამოს თემბრაიაც დავლიეთ და ჩვენ სამეცადინო

ოთახში გავემგზავრეთ. ყველა ტკეპრათე-
ლოპარა-
კობდა. ზოგი სიცილით სუღებოდა და ზოგი კი გუ-
ლის კანკალით მართალი ამბის შეტყობას ელოდ-
ბოდა. მე თან-და-თან სასოწარკვეთილებაში ვეარდ-
ბოდი. მოსწავლეები მანუგებდენ და კიდევ მარ-
წმუნებდენ, რომ პანსიონის ლოთი მოსამსახურე
ტკეპრას თვალს შეასწრებდა და მოიპარავდაო. სა-
მწუხარო ის არის, რომ ლეინო დავეყარავა, თორემ
საშიშარი აქ არაფერი არ არისო.

— ლეინოს თქვენი ჭირი წაუღია, იმის დარდი
ვისა აქვს, მაგრამ თუ დაქვრილია, მაშინ ხომ დავი-
ლუბე კაცი, ხომ გამომაგლებენ უსათუოთ და რაღა
მეშველება, საით წაივდიდა!

— ეხ, არაფერი არ იქნება, ნუ გეშინია! თუ
ვინმემ რამე გკითხოს, პირდაპირ ითარე, მეუბნებოდენ
ისინი.

დარბაზში მაინც ისე თამამათ შევედი, თითქოს
არაფერი დანაშაულობას არ ვგრძნობდი, მაგრამ აღმ-
ზღვლის საწერ მაგდას რომ დაეუბსლოვდი, სახეზე
ერთიანათ გაეფითრდი და ფეხიც ვეღარ მოვიცე-
ლე.

მაგდის წითელ მათულებზე წამოკოტრაილებულა
არხებიანთ ჩემი ტკეპრა და უცხო ფერათ თონთო-
ლობს, აღმზღვლი მოგვლომია გვერდში და თითით
ეთამაშება. ხან დაატერს საჩვენებელ თითს და ხან
გამოსწევს. ლეინო ამის მიზნებით თამაშობს, ტკეპ-
რა ცოცხალ არსებასაგით ინაშრევა და აღმზღვლის
სიხარულს კი საზღვარი არა აქვს...

ერთი წაწი კიდევ და მუხლებიც მომეკეცებო-
და, რომ აღმზღვლს არ შემოვიყვია:

— ჰაა, რას გაჩერდი! ეს, ეს, რა ჰქეია, ეს
დასწყევლის ღმერთმა, რაღაცა რომ ჰქეია, თხის
ტყავიდან რომ აკეთებენ, აი ეს, გადაუსვია ტკეპ-
რას ხელი—ეს შენია?

— არა, წამომცდა უცებ დაუფიქრებლათ.
— ყველა რომ „არას“ იძახით, ვისია თქვი,
თორემ, ხოა შეგიტყობთ მაინც და მერმე უარესია.
— არ გატყულო, მამხმევებდენ სხვები.

აღმზღვლა თუ სათათათო ეკითხებოდა ყველას
და ყველა რა თქმა უნდა პირ-და-პირ უარს ეუბნე-
ბოდა. ამასობაში ზედამხედველთან გამოგზავნილი
კაციც მოვიდა და აღმზღვლს შემდეგი ბრძანება მო-
უტანა:— „მოახდინეთ სასტიკი გამოძიება, შეიტყუეთ
უსათუოთ ვინ განიზიარა პანსიონში ლოთობა! ვის
ეკუთვნის შემოტანილი ლეინო, ეს ამბავი მოსსენ-
დება სასწავლებელის გამგეს და განაჩენს იც ის დას-
დებს. ყოველივე ღონისძიება უნდა ემხარებოდ, რომ
ის ტალახში ამოსვრილი ღორი, რომელიც ასს სხვა
ღორს ტალახსა ცხებს, თავიდან მოვიშორეთ და
აქედან გაავადოთ. თუ არაიენ გატყუდს, შეადგინეთ

საეკო მოსწავლეებს სია... ტუკორა არ გახსნათ, ისე ხელემდის უჯრაში ჩაქცეით. მე უქეიუობის გამო ამელამ ევლარ მოვდივარა:

აღმზღღმა დაიწყო გამოძიება, მაგრამ იმ ბიჭმა, რომელიც თურმე გვათვალისწინებდა და რომელიც ტუკორა მოგვტაცა, ჩვენი გეგმები არ იცოდა და პირდაპირ ჩვენება კი ვერ გავტყდა, ჩადანაც გამოცდილობით იცოდა, რომ ამ-სათვის ბევრი მოხედებოდა გვერდებში. ჩვენ კი ყველა უარზე ვღვდით. ასე რომ ბევრი ვერაფერი შეიტყეს, ისე შეადგინა აღმზღღმა სია, რომელშიაც შეიდიოდა ციკორა და დავემუქრა, რომ შეიდიოდა ხელიდან სასწავლებელს გამოეთხოვებინათ. ზედამხედველთან რომ ამ სიის გაგზავნას აპირებდა, მე ევლარ მოვიტყინე, რომ ჩემი გულ-სათვის სხვები დასჯილიყვენ და აღმზღღს პირდაპირ გამოუტყვადე, რომ ტუკორა ჩემია, თუმცა ლათობას კი არ ვაპირებდი-მეთქი.

ამას შემდეგ აღმზღღმა, რასაკვირველია, საჭიროთ დანიხა მე გაველაშე და დავეტუქსე და ზედამხედველთანაც საჩქარო წერილი გავგზავნა, რომელშიცაც ატყობინებდა სასიხარულო ამბავს — სასტუკო გამოძიებას შემდეგ ლათი ამოვიჩინე.

მერმე მან გამოწერა მაგრიდას უჯრა, ჩაღო შიგ ტუკორა, დაეტვა სავანეებოთ, ჩადევა გასაღები შარვლის ჯიბეში და თითონაც იქვე მოუჯდა...

ავტო რამის თორმეტი საათიც შესრულდა — უმცროს მოსწავლეებმა ხომ ცხრა საათზე დაიძინეს და უფროსებიც თერთმეტზე მიღაც მოლაგდნენ. ყველა აღსაზარაო ამ უყურმართმა ტუკორამ, ყველა ააღლოვა ჩემმა მდგომარეობამ, მაგრამ ვის რა უნდა ექნა! საესებოთ დავემარჩილეთ ჩვენ ბედს და დიდი აღშოთებით მეორე დღეს ევლოდათ. ყველამ მოისვენა. ყველამ დაიძინა. მხოლოდ მე ხან ერთ გვერდზე ვადეტრირალდებოდი და ხან მეორეზე, თან ცხარე ცრემლები თვალთავან მტვიროდნენ. ვიყველიდი ჩემ განჩენის დღეს, ჩემ შშობლებს, ჩემ ბიძიას, სასწავლებლებს და თან სულ ყველას. ჩემი გამოგდება საეკო აღარ იყო. დიახ, უნდა გამოვეგდეთ და მერე რისთვის? — ლოთობისთვის. დიახ, ლოთობისთვის! ამაზე უფრო საშარსებინო გამოგდება შეიძლება?! რაღა შემეძლება! საით წავიდებ? მამა ხომ სასწავლო აღარ მიმიშვებს! რა ექნა, რა მოვიფიქრო!

ღმერთო, ღმერთო, მოხედე ჩემ საცოდაობას, ნუ დამტანჯავ უღანაშუალოთ. მხოლოდ ახლა, მხოლოდ ერთხელ ვაპირებ ჩემს განსაღვლისაგან. ამ ერთხელ მაპატიე, ნუ გამოავადებინებ აქედან ჩემ თავს და მერმე თუ ცოტა რამე დავაშავო, თუ უნდათ გამოამაგდონ, კი არა, ფეხებითაც ჩამოგიდონ! ღმერთო, ღმერთო!..

ცრემლებმა მთლათ დამისველეს ბალიში; მშრალი ადგილი აღარსათ იყო, ბალიში გადავბარუნე, მეც მეორე გვერდზე ვადებებუნდი. ბალიშის მეორე მხარე საშინლათ ეცოვა ჩემ ვახურებულ სახეს. ამ სიციფემ ცოტათი გამომაფხიზლა გამოურყვეველი ბურანისაგან. თანაც ჩემ მდგომარეობას ნამდვილი თვალთ შეგხედე! — მე მპარლენებ ლოთობას. თუქცა ლენის სმში არ დაუქერივართ, მაგრამ ლენიო ხომ დამიჭირეს და დამიჭირეს პანსიონში, სადაც ლენის სმა კი არა, ხსენებაც მხოლოდ ახალ-წელისაგან და აღდგომას შეიძლება, მე გაეტყვი. ხეალ მოვა გამგეც. იტყვის ჩვეულებრივათ უშეღებებელ გრძელ სიტყვას და მერმე ჩემს გამოგდებასაც ვადაწყვეტენ. რა ექნა მამნი! აქ დავთარი ხელ-მეორეთ დამეგნა და ისე ბურანში ვაგვხევი. შევიქნები აქვეყნის ბარგი*. შეიძლება ლორის მწყვესათაც მოამხდეს ყოფნა. იქნება რამე ამაზედაც უარესი, თუ მამა ჩემმა აღარ მიმიჯარა... იმან არ მომწერა, რომ თუ გამოგაგდეს მიჩინევა ცოცხალიც აღარ გიხილოს ჩემმა თვალმამა. ნულარ მიხილავს ბარემ... მე ლოგინიდან წამოვარდი. წავედი სადაც. სად? — ეს არც მე ვიცოდი. რისთვის? — არც ეს მქონდა კარგათ გამოკვეული. უცებ ვიდაცამ მკლავში ხელი წამავლო. საშინლათ შემეშინდა, ჩავაჩრდი თვალებში. არც სინათლე იყო და არც სინულე.

— თედორე ხარ? წამომცდა უცებ, — აქ რამ მოგიყვანა.

— სუჰ, შენი ნახვა მინდოდა. თურმე შენ გამოგეტყვის ხომ კი იყო, რომ მაგისთვის გამოგაგდებენ. რაღას შობი ახლა?..

— რაღა დამჩინეა...

— სუჰ, ჩემთან! გამოვიანე! ახლაც შენ უნდა შეიბარო აღმზღღლის ოთახში და მოჰპარო მას გასაღები! ვესმის?!..

— რავერ ექნა მავი, ჩემ დღეში არაფერი არ მომიპარეს.

— უნდა ჰქნა, თორმე გამოგაგდებენ.

— რომ შემიტყუნა?!..

— მერე რა წავინებდა, მაინც ხომ უნდა გამოგაგდნა და მტეტი სასჯელი არც მიშინ მოგიწევს. ამა, გაიბარე ნელ-ნელა!..

თედორემ ხელი წამქრა და მეც მართლა წავედი იქითკენ; კარები და დამხედა. ოთახი ლენის სუნით იყო აყრარებული. თითონ აღმზღღი იქვე ლოგინზე ხქრინავდა. ტანისამოსი სკამზე ჰქონდა დაწყობილი. მე მივეუბნოვდი, კანკალმა და ყრყოლამ ამიტყა — მიველ სკამთან. მისი პირიდან ლენის ორთქლი ამოდიოდა. შარავლის ხელი მოკიდევ აღმზღღმა რაღაც ნაირი ბუტბუტი დაიწყო, ლენის

ქებაში იყო. მე ფეხები მიკანკალბდა. მან ახრებულ-
ლი ხროტინი ამოუშვა. ამან ცოტა გამამხნევა, და-
ვადლე სკამს ხელი და ტრინსამოსებიანათ ვარეთ გამო-
ვითანე. გასაღები მოენახეთ. უჯრა გავადეთ და ტიკ-
კორაც ამოვიღეთ.. მაგრამ უწინ ტიკკორა ჩამრგვა-
ლებული იყო. ახლა კი გავრძელებულიყო. ეტყო-
ბოდა, ლეინო ბლომით დაქლებოდა. თედორემ უჯ-
რაში ჩაიხედა, ხომ არ გასდენიაო, მერმე მკითხა,
ოთახში ლეინის სუნი ხომ არ არისო.

— კია მეთქი, ეუბასუფე.

— უი, მაკ ეაებარანს ვადლეკრავისო—ჩაიოზბა-
რაკა თედორემ და ტიკკორა სადღაც გააფრინა. წა-
მის განმეღობაში ტიკკორა ისეე ჩამრგვალებული
მოიტანა. ლეინის მაგიერთ ახლა თედორეს სულით
იყო გაბერილი. ტიკკორა უჯრაში ჩაღო, დაკეტა
ძელებურათ და გასაღებიც აღმზღელის შარელის
ჯიბეში ჩადვა; სკამი ავიღე ტრინსამოსებიანათ
ძველ ადგილზე დავდგი. მერმე თედორემ დამარბ-
ვა, როგორც უნდა მოქცეულიყავი. მეორე დღეს
და თითონ თელის დახამამებაში სადღაც გაჭრა.

მეც ჩემი ლოგინისაკენ წაებარაბედი და დაქან-
სული ჩაეკეცე ჩემ საწალში. გონზე ვერ მოვსუ-
ლიყავი, ეს სიზმარში მოხდა, თუ ცხადათ..

მართენ გოთუჲ.

ქ. ოდესა.

(შემაგე იქნება)

ლიად შეუძლებელია, რადგან ყველა ბატარა ლიქსის
დახსოვება, რომელიც კი დაბეჭდილა წარსულში
რიოდულ გამოცემებში, არ ძალუძს არა მესს
ერებას.

„მშალის“ ფოსტა.

ოზურგეთი სოფ. მიმ. ის. ს — იას. თქენი გ-
მოგზაენლი ცნობა უსათუოთ კარგი იქნებოდა და
თუ არ დაიბეჭდა ამასაც უსათუოთ მიხევი ექნება.

ჩუდაქტორ-გამომცემელი ან. თ.-წერეთ აიას

განცხადება

ქართული წიგნების მალაზია:

ი. იმედაშვილის და ს. შალიძისა

რეკლამა გიორგიევის ქუჩაზე (აღლქ. ბალის
პირდაპირ) არჯენიძის სახლში № 14., სადაც ყო-
დღეობენ და ჰყიდიან ყოველ გეარ ქართულ წიგ-
ნებს და სხვა პერიოდულ გამოცემას. ჰყიდიან და
ჰყიდულობენ აგრეთვე რუსულ საკითხვე და სახელ-
მძღვანელო წიგნებს. (4—1)

„აღმოსავლეთის მალაზია“

ბატეი მაცეს ეაუწყო საზოგადოებას რომ მე
გავლე „აღმოსავლეთის მალაზია“ რომელიც განსაკუ-
თრებით იაჭურებს გეგეასის, იმონიის და საზოგადოთ
აღმოსავლეთის საუფსოკოთ დამწავლულ ნაწარმოკოთ.
თბილისში ლორის-მელიკოეთის ქუჩა სემინარიის პირ-
დაპირ № 4.

ი. ნ. მერვილიძე.

კბილის ექიმი

ვ. ი. ქიქინაძე

ნიკოლოზის ქუჩა, № 21, სახლი, ე-
საგინოვისა, სადაც „ივერიის“ რედაქცია.

გახოთ „გეგეას“-ში დასტარებული ბან ა. ხანსა-
როვის წარება რედაქციას შიამო, რეკლამათ იგი
ამტიციესს, რომ ღქსია „არ, არ მინდა“ ანუ „მალის“
უგანსკულ ნომერში დაიბეჭდა ეკუთვნის ბან ხანსა-
როვს და არა კ. ზურაბიშვილს. ეს ღქსია ეკუთვნის იმე-
დაში (№ 40, 1894 წ.) და უბეჭდა კენტის მსვედო-
ნიშით. სსკათა შორის ბანი ხანსაროვი თავის წერილ-
ში ამოახს: „მე არა მსურს ნამდვილა სახელი გუწოდო
კ. ზურაბიშვილის საქციელს, რადგან იგი კაცს თავის
თავთ ადგება ენაზე; მსოფლიო ვითოც აუგების“ რე-
დაქციას, რომელიც შედგომასი სეუუქანია ბან ზურაბი-
შვილს, გაღბეჭდას ეს წერილი და მისთვისვე მიამინდ-
ვა ბანი ზურაბიშვილის საქციელის დირსული დაფა-
სება“.

„მშალის“ რედაქცია სრულიად ეთანხმება აქ
გამოთქმულ აზრს ბან ზურაბიშვილის შესახებ და
თავის მხრივ მხოლოდ შეირიშნავს, რომ ასეთი სამწე-
ხარო შეცდომის თვიდან აცილება ზოგჯერ სრუ-